

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
PEDAGOGICKÁ FAKULTA
KATEDRA PEDAGOGIKY A PSYCHOLOGIE

Motivace ke škole u předškolních dětí

Bakalářská práce

Vedoucí bakalářské práce:
PhDr. Marta Franclová

Vypracovala:
Lucie Kejvalová

České Budějovice 2010

Prohlášení

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně, pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998Sb v platném znění, souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě, pedagogickou fakultou elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejich internetových stránkách.

Datum: 9. července 2010

.....

Poděkování

Ráda bych poděkovala mé vedoucí diplomové práce PhDr. Martě Franclové za odbornou pomoc, cenné rady, připomínky a čas, který mi věnovala.

Mé poděkování patří také těm, kterých se výzkum týkal, dětem, jejich rodičům, učitelkám z mateřské školy, za jejich čas a ochotu ke spolupráci.

Anotace

Bakalářská práce se zabývá motivací ke škole u předškolních dětí. Teoretická část začíná popisem předškolního věku dítěte. Dále se zaměřuje na změny související s nástupem do školy, na školní zralost a připravenost. Je zde také zahrnuto pojetí vzdělávání v mateřské škole a na prvním stupni základní a školy.

V praktické části popisují průběh a výsledky výzkumu, který měl za cíl zjistit, na co se děti do školy těší, co očekávají, a čeho se obávají. Ve výzkumu jsou využity dvě výzkumné metody - polostrukturovaný rozhovor a analýza kresby.

Annotation

The bachelor thesis deals with the motivation to school in preschool children. The theoretical part begins with a description of preschool age. It then focuses on the changes associated with entering the school, school readiness and preparedness. It also included the concept of education in kindergarten and first grade of elementary school.

The practical part describes the process and results of research, which aimed to find out what the children look forward to school, what they expect, and what they fear. Used in research are two research methods - semistructured interview and analysis of drawings.

Obsah

Úvod	7
Teoretická část.....	8
Vývoj dítěte v předškolním věku (před nástupem do školy)	8
1.1. Způsob, jakým dítě vnímá svět.....	8
1.2. Vývoj verbálních schopností	9
1.3. Emoční vývoj.....	10
1.4. Výtvarný projev.....	11
Nástup do školy	12
2.1. Role školáka.....	13
3. Školní zralost	14
3.1. Tělesná zralost.....	14
3.2. Kognitivní zralost.....	14
3.3. Emoční a sociální zralost	15
3.4. Nezralé děti	15
4. Školní připravenost	15
4.1. Příprava dětí na školu v rodině.....	16
4.2. Odklad školní docházky.....	18
4.3. Adaptace dětí na školu	19
5. Pojetí vzdělávání v mateřské škole	20
6. Pojetí vzdělávání na prvním stupni základní školy.....	21
7. Motivace ke škole.....	23
Praktická část.....	25
1. Cíl výzkumu.....	25
2. Použité metody	25
3. Výzkumný vzorek a průběh výzkumu	26
4. Zpracování dat	27
Otázky k výzkumu:.....	27
5. Výsledky a interpretace	28
5.1. Popis a analýza rozhovorů s dětmi.....	28
5.2. Popis a analýza kreseb dětí	34
5.3 Analýza kreseb.....	38
5.4 Interpretace výsledků	39
Závěr	42
Použité zdroje.....	43
Seznam příloh	45

Úvod

Předškolní věk je jedinečné období plné fantazie. Děti žijí přítomností a velice silně prožívají každý okamžik. Mnoho věcí ze „světa dospělých“ je pro ně záhadou, mnoho skutečností ještě nedokáží pochopit. Obklopuje je svět plný her. Svět plný možností volit si takové aktivity, které je baví.

Pro každé dítě jednou nadejde chvíle, kdy začnou nad hrami převažovat povinnosti, na dítě budou kladeny větší nároky a změní se také přístup ze strany rodičů i okolí. Je to chvíle, kdy dítě vstupuje do nového světa, do světa školy. Dítě bývá na tuto událost předem připravováno. Z okolí získává o škole různé informace a na základě toho si vytváří představy, jak bude vyučování probíhat.

Existuje mnoho publikací, které nám radí, jak dítě na školu připravovat, jak poznat jestli je na školu zralé a co se od dítěte při nástupu do školy očekává. Mnohdy však zapomínáme věnovat pozornost také tomu, co od školy očekává dítě, co cítí a prožívá.

Z tohoto důvodu mne zaujalo téma, které se zabývá motivací dětí ke škole.

Ve své práci jsem se zaměřila na témata, která souvisí se zahájením školní docházky a která mohou mít vliv na utváření vztahu dětí ke škole.

Cílem teoretické části je seznámit čtenáře se zvláštnostmi předškolního období, jak se dítě v tomto období projevuje, jak vnímá a vysvětluje si okolní svět. V další kapitole jsem popsala změny, které dítě v souvislosti s nástupem do školy čekají. Ve třetí kapitole jsem zaměřila pozornost na skutečnosti, které mohou ovlivnit vstup dítěte do školy. Mezi tyto skutečnosti patří školní zralost a školní připravenost. Dále jsem se věnovala problémům, které se mohou u dětí objevit v době, kdy zahajují školní docházku. Za důležité jsem považovala zmínit také různá pojetí vzdělávání v mateřské a základní škole.

V praktické části jsem se zaměřila na výzkum, jehož cílem bylo zjistit, na co se děti do školy těší, co od školy očekávají, jakou mají představu o škole, čeho se obávají a jak zdůvodňují fakt, že musí chodit do školy. Představuji zde průběh a výsledky výzkumu. V závěru pak shrnuji nejdůležitější poznatky práce.

Teoretická část

Vývoj dítěte v předškolním věku (před nástupem do školy)

Za předškolní věk je označováno období od 3 do 6 - 7 let. Na konci této fáze dochází k významné události pro dítě, a to je nástup do školy. Vhodná doba k zahájení školní docházky je určena školní zralostí a připraveností dítěte.

Pokud chceme na dítě působit, musíme si uvědomit, že jeho uvažování a chápání světa se v mnoha aspektech liší od chápání a vysvětlování si světa dospělými lidmi. Neměli bychom brát dítě jako „zmenšeninu“ dospělého, ale přizpůsobit své jednání jeho chápání a zvláštnostem stupně vývoje, ve kterém se nachází. Předškolní věk se vyznačuje upevňováním a ustalováním vlastní pozice ve světě, utvářením si vztahu ke světu. Toto období je také charakteristické vlastní iniciativou dítěte, jeho potřebou něco dokázat, objevit, vytvořit. Dítě se snaží být aktivní a to co se naučilo, přenášet do praxe. Jeho aktivitu bychom se měli snažit podporovat, dávat dítěti dostatek nových podnětů a zároveň ji směřovat tak, aby byla účelná a nenarušovala normy soužití.

V následující kapitole bych zmínila čím je dětské vnímání a chápání světa v předškolním věku charakteristické a jaký vliv to má na jeho pojetí školy a učení.

1.1. Způsob, jakým dítě vnímá svět

„J. Piaget (1970) nazval typický způsob uvažování předškolních dětí *názorné, intuitivní myšlení*.“ (in Vágnerová, 2000, str. 76). V myšlení dítěte se objevují některé typické znaky jako fenomenismus, egocentrismus, magičnost a absolutismus. Fenomenismus se vyznačuje tím, že dítě klade důrazu na určitou podobu světa, tak jak ji samo vidí, jak se mu zobrazuje. *„Dítě je fixováno na nějaký obraz reality, který není schopno ve svých úvahách opustit. Svět je pro ně takový, jak vypadá, jeho podstatu vesměs ztotožňuje se zjevnými znaky.“* (Vágnerová, 2000, str. 76). Egocentrismus se v myšlení dítěte projevuje ulpíváním dítěte na jeho vlastním pohledu a jeho uvažování, je tímto pohledem, který dítě upřednostňuje, zkreslováno. *„Předškolák ještě např. nechápe, že druzí lidé mají své vlastní hledisko, odlišné od jeho hlediska. Když vám něco vypráví, předpokládá automaticky, že víte všechno, co ví on.“* (Říčan, 2004, str. 135)

Dítě si při poznávání a objevování světa vypomáhá fantazií a představivostí, v jeho myšlení se objevuje magičnost. Může např. zkreslovat realitu, která mu nějakým způsobem nevyhovuje. Pokud je neúplná nebo těžko pochopitelná, skutečný

stav si určitým způsobem „dokreslí“ nebo překrouť. Důvodem, proč si dítě upravuje skutečnost, tak aby byla srozumitelná a přijatelná, může být potřeba dosáhnout bezpečí a jistoty. Potřeba jistoty souvisí také s dalším typickým znakem objevujícím se v dětském myšlení, a to je absolutismus. „*Tj. přesvědčení, že každé poznání musí mít definitivní a jednoznačnou platnost.*“ (Vágnerová, 2000, str. 76) Dítě se domnívá, že první poznání je jediné platné a ostatní odmítá. „*Relativita názorů dospělých je pro děti tohoto věku nepochopitelná.*“ (Vágnerová, 2000, str. 76) Dětské myšlení je také antropomorfické. Má sklony přisuzovat vlastnosti živých bytostí i neživým věcem. Dítěti pomáhá tento způsob myšlení vysvětlit si např. některé fyzikální jevy (sluníčko jde spát).

Vznik okolního světa, tedy jeho prvků si dítě vysvětluje tak, že jej někdo „udělal“. Tak se v dětském pohledu na svět projevuje arteficialismus. „*Dětskému myšlení je blízký mýtus, má sklon chápat vznik světa jako stvoření: »někdo to musel udělat!« Vědecká vysvětlení jsou pro ně příliš abstraktní, nedávají smysl.*“ (Říčan, 2004, str. 135)

Chápání času v předškolním věku se orientuje na přítomnost. Věci, které se objevují v daleké budoucnosti, pro něj nejsou tak podstatné, jako ty, co se dějí nyní. Tato vázanost dítěte na přítomnost je označována jako prezentismus. „*Prezentismus v nazírání světa se projevuje koncentrací na přítomnost, dítě je vázané na aktuálně vnímané dění.*“ (Vágnerová, 2000, str. 76) Budoucnost i minulost si uvědomuje, ale často jsou pro ně tyto pojmy nejasné. Pokud o nich mluví, často je spojuje s konkrétními událostmi.

V myšlení děti často využívají analogické uvažování. Pomáhá jim, pokud potřebují vymezit nějaký pojem, ale často se tak dopouští omylů.

Analogické uvažování je prostředkem kognitivního vývoje, napomáhá rozvoji znalostí, umožňuje porozumět souvislostem a dosavadní poznatky účelněji uspořádat a na tomto základě rozvíjet komplexnější analogie. (Vágnerová, 2005, str. 179) Před vstupem do školy děti dovedou uvažovat podle náročnějších kritérií.

Pro předškolní děti je obtížné hledání vhodných řešení a jejich realizace. Tato schopnost u dětí dozrává často až v 6-7 letech.

1.2. Vývoj verbálních schopností

Jazykové schopnosti se rozvíjí v závislosti na myšlení a sociální stimulaci. „*Jazyk je chápán a používán na úrovni, která odpovídá stupni rozvoje poznávacích procesů.*“ (Vágnerová, 2005, str. 194) V důsledku odlišného způsobu myšlení

a omezené slovní zásoby se stává, že děti nerozumí jazyku dospělých a dospělí nemusí pochopit některá sdělení dětí.

Proto bychom při rozhovorech s dětmi měli používat výrazy, které znají a ujistit se že našemu sdělení rozuměli. Při komunikaci s dospělými si děti své vyjadřování zdokonalují a to jak jeho obsah tak i formu.

Mezi 4 a 6 rokem se děti naučí užívat slovesa všemi způsoby, častěji užívají minulý čas, ale stále jim dělá obtíže vyjádřit složitější vztahy a správně užívat gramatická pravidla. *„V dětském vyprávění se objevují mnohé nepřesnosti a agramatismy. Pokud mají samy děti interpretovat sdělení někoho jiného, plně se projeví jejich syntaktická rigidita, vázanost na určité, standardní pořadí slov ve větě či v souvětí.“* (Vágnerová, 2000, str. 84)

Dítě často užívá otázky, kdy se ptá „proč“ a „jak“. To mu umožňuje pochopit vztahy mezi objekty, používat některé slovní výrazy a zároveň se rozšiřuje jeho slovní zásoba.

Jedna z nových věcí, kterou dětem přináší řeč, je získávání schopnosti řešit problémy pomocí komunikace a řídit vlastní chování. Jak uvádí Lengmeier, Krejčířová (2006, str. 113): *„Důležitý pokrok dítěte v předškolním období je však také v tom, že nerozšiřuje jen svou slovní zásobu a znalost gramatických pravidel, ale začíná také účinně užívat řeči k regulaci svého chování.“* Často slyšíme malé děti, jak si povídají samy pro sebe. Tato řeč je nazývána egocentrickou a dítě ji užívá zvláště v situacích, kdy řeší určitý problém. Dítě jejím prostřednictvím může vyjadřovat své pocity, řídí své jednání, nebo funguje také jako prostředek uvažování a usnadňuje zapamatování. (Vágnerová, 2000) Egocentrická řeč později přechází na řeč vnitřní (to co si říkáme pro sebe, ale nevyslovujeme nahlas). Tato nově se rozvíjející schopnost řešit problém, je v této fázi základem vnitřní motivace. Děti získávají jistotu a důvěru ve vlastní schopnosti protože ví, že problémy se mohou vyřešit a to je motivuje k přijetí dalších nových a náročnějších situací, které zase vedou k většímu učení.

1.3. Emoční vývoj

Změny odehrávající se v emočním prožívání jsou závislé na zrání centrální nervové soustavy a také na úrovni uvažování. U předškolních dětí postupně ubývá negativních emočních reakcí, dokážou se lépe vyrovnat se svou nespokojeností, nebo ji dát najevo jiným způsobem. Omezují se projevy vzteku a zlosti. Rozvíjí se smysl pro humor. Postupem času dochází děti k pochopení, proč určité emoce vznikají. V mladším předškolním věku se děti orientují v základních emocích, ale je pro ně obtížné pochopit, že je možné prožívat více emocí najednou. K tomuto poznání

dospívají děti až kolem 6. roku. Uvědomují si, že v určité situaci můžeme zažívat radost i smutek, cítit dvě odlišné věci najednou. Rozvíjí se také emoční inteligence dětí. Dokážou se vcítit do jiné osoby a také lépe chápou vlastní pocity. Dítě ještě nedokáže své emoce plně ovládat ve všech situacích, zvláště pokud jsou tyto emoce velmi silné. Způsob, kterým děti reagují na určité situace je ovlivněn jeho temperamentem, zkušeností a také zázemím ve které žije.

V 6 letech si dítě začíná uvědomovat, že výraz člověka, nemusí vždy odpovídat tomu, jak se cítí, že může své pocity maskovat, protože nechce, aby ostatní věděli, co právě prožívá. Dospělí mohou na dítě v některých případech přenášet své pocity a dítě je pak přijímá za své. (Vágnerová, 2005)

1.4. Výtvarný projev

Kresba je v předškolním věku velice významným prostředkem umožňujícím dítěti vyjádřit své emoce, představy a svůj pohled na svět. *„Pro dítě je kresba hrou a zároveň tím nejpřirozenějším vyjadřovacím prostředkem. Dítě kreslí stejně samozřejmě, jako my dospělí mluvíme.“* (Říčan, 2004, str. 141) Prostřednictvím kresby nám může dítě sdělit skutečnosti, o kterých se jinak nezmiňuje a které nejsou na první pohled patrné. *„Dítě mnohdy kresbou poví mnohem víc, než by dovedlo nebo než by se odvážilo říci slovy.“* (Říčan, 2004, str. 141) Proto se také kresba často využívá jako diagnostický prostředek. *„Citlivý výklad kresby nám může napovědět, jak co dítě prožívá, čeho se bojí, co je trápí, k čemu se upíná apod.“* (Helus, 2004, str. 203)

Vývoj dětské kresby prochází v předškolním věku několika fázemi. V počáteční fázi nejsou výtvary dítěte vytvářeny s úmyslem zobrazit konkrétní věc, ale dítě svůj výtvar pojmenuje až po dokončení práce. Později už dítě dokáže kresbou zobrazit konkrétní věc, kterou mělo v úmyslu nakreslit. V této fázi dítě ještě plně nezobrazuje skutečnost, tak jak ji vidí, ale podle toho, co o ní ví. Matějček (1994) *„V této souvislosti stručně a výstižně říká, že dítě kreslí to, co o objektu ví, co se mu na něm zdá důležité.“* (in Vágnerová, 2000, str. 80)

Až do sedmého roku dítěte je časté, že dítě nedokáže zobrazit perspektivu. Postavu kreslí zpravidla zepředu. Když dítě vstupuje do školy, jeho kresby začínají být detailnější, používá barvy, které jsou pro zobrazené objekty typické a přiměřené a kresby se také více podobají skutečnosti. Dítě může zdůrazňovat prvky, které jsou pro ně významné nebo zajímavé. Často je kreslí větší, nebo je umisťuje na viditelné místo, např. doprostřed obrázku. (Vítková, 1986)

Nástup do školy

Nástup do školy je pro dítě důležitou událostí, sociálním mezníkem, kdy dítě získává novou sociální roli. Stává se školákem, na kterého jsou kladeny nové, zvýšené nároky a zároveň získává také vyšší sociální prestiž. (Vágnerová, 2000) Jde o velkou změnu životního stylu dítěte. Dítě si musí zvyknout na jiný režim dne, každodenní ranní vstávání, na to, že do školy se musí chodit každý den. Těžké je pro ně zvyknout si na každodenní přípravu a plnění zadaných úkolů. Další velkou změnou jsou pro ně noví spolužáci a kamarádi, nový učitel a také příchod do nového prostředí. Přejít z mateřské školy do základní by měl proto probíhat pozvolně a nároky na dítě bychom měli klást velmi uvážlivě tak, aby je bylo schopné zvládnout. Není proto vhodné zpočátku školní docházky dítě zatěžovat např. zdlouhavou domácí přípravou nebo velkým množstvím mimoškolních činností apod.

Dítě si uvědomuje, že vstup do školy je pro něj významnou událostí, uvědomuje si určitou změnu, což je z velké části ovlivněno i chováním a postojem jeho rodiny a blízkého okolí. Neuvedomuje si však trvalost této změny, nechápe, že je nevratná. Dítě se těší do školy podobně jako na výlet. (Vágnerová, 2000) *„Prezentismus, kterým se vyznačuje myšlení v předškolním věku, znamená, že role školáka je pro dítě ve stadiu očekávání lokalizovaného do vzdálenější budoucnosti a proto nemá větší subjektivní význam. Projevuje se zde také fenomenismus, jež se u dítěte vyznačuje upřednostňováním zřejmých znaků spojených se školou, jako je školní taška, učebnice, penál apod.“* (Vágnerová, 2000, str. 76).

Helus (2004, str. 187-190) shrnuje změny, které dítě čekají v souvislosti s nástupem do školy, do pěti oblastí:

1. *Dítě je vstupem do školy vystaveno soustavnému vzdělávacímu působení, zabezpečenému vyučováním.*
2. *Dítě je svým vstupem do školy uváděno do nových rytmů strukturování času.*
3. *Dítě je uvedeno do nového postavení, resp. statusu, učí se realizovat nové životní role a mezilidské vztahy.*
4. *Dítě je uvedeno do celé řady nových aktivit, skrze něž objevuje nové skutečnosti („nové světy“)*
5. *Dítě je tedy uváděno do nových zážitků a zkušeností se svou vlastní kompetencí.*

2.1. Role školáka

Dítě, které vstupuje do školy, získává v této souvislosti také novou roli, roli školáka. Tuto roli si dítě nevybírá, ale získává ji automaticky. *„Doba, kdy tuto roli získá, je přesně časově určena a jako společensky významný akt ritualizována. Dítě projde rituálem zápisu a prvního slavnostního dne ve škole, který potvrzuje jednoznačnost sociální proměny a počátek nové životní fáze.“* (Vágnerová, 2005, str. 236) Každé dítě tuto roli zpracovává individuálně, svým způsobem a zaujímá k ní určitý postoj, který je dán tím, jak se dítě s touto rolí identifikuje. Promítá do ní své aktuální pocity a očekávání. Význam, který dítě této roli dítě přikládá, je také spojen s tím, jaký význam jí přikládají rodiče. Role žáka se totiž nevytváří pouze ve škole, ale také v rodině a okolí. (Štech, Viktorová, 2001) Ze strany rodiny je proto důležité, jak dítě přijme v roli školáka a jaké mu poskytne zázemí. *„Budoucí roli školáka dítěti již na konci předškolního věku potvrzuje chování rodičů, rituál zápisu a materiální symboly této změny. Dítě si pod vlivem různých informací vytváří určitou představu o obsahu role školáka a uvažuje o ní na úrovni svého prelogického myšlení.“* (Vágnerová, 2000, str. 100)

Rodiče často začínají jinak přistupovat k dětským aktivitám. V předškolním věku se orientovali spíše na aktivity, které děti bavily a přinášely jim uspokojení samy o sobě, s nástupem do školy se pak mnoho rodičů začíná v první řadě zaměřovat na školní výkony a školní úspěšnost dítěte. Pro rodiče je nástup jejich potomka do školy podstatnou změnou a této situaci musí přizpůsobit i svou rodičovskou roli.

Škola významným způsobem ovlivňuje další vývoj dítěte, jeho osobnosti a také způsob jakým na sebe nahlíží, jeho sebehodnocení. Proto může selhání a neúspěch ve škole velice nepříznivě ovlivnit budoucí vzdělávání a další život dítěte. *„V souvislosti se svým vstupem do školy dítě mocně prožívá potřebu obstát, předvést se v tom nejlepším, mít úspěch a sklidit pochvalu. Jsou-li okolnosti příznivé, probouzí se v něm usilovnost, která se mu stane základní cestou k uspokojení potřeby vyniknout, prosadit se a být dobrý.“* (Helus, 2004, str. 206)

Úspěšný vstup dítěte do školy je závislý na předchozím vývoji, který zahrnuje biologické zrání, stimulaci pro rozvoj schopností, které umožní dítěti zvládnutí učiva a také působení na složku motivační. Dítě, které má nastoupit do školy, by mělo být zralé po stránce tělesné, psychické i sociální a také připravené z hlediska schopností. V následující kapitole bych proto uvedla podstatné znaky dítěte zralého pro školu.

3. Školní zralost

Školní zralost můžeme definovat jako zralost centrální nervové soustavy, která se projevuje odolností vůči zátěži, schopností soustředit se a emoční stabilitou. (Vágnerová, 2000) Týká se těch funkcí, které podléhají zrání. Je důležitá pro úspěšnou adaptaci dítěte na školní režim, proto aby bylo dítě schopné přizpůsobit se nárokům, které jsou na ně ze strany školy kladeny.

3.1. Tělesná zralost

Tělesná zralost zahrnuje tělesný vývoj dítěte a také jeho zdravotní stav. Dítě by mělo být v takovém stavu a tělesné kondici, aby se mohlo účastnit vyučování. Školní úspěšnost mohou nepříznivě ovlivnit chronické a často se opakující onemocnění, které oslabují organismus dítěte. Také tělesná stavba dítěte může být jedním ze znaků nezralosti, není však její jedinou podmínkou. Některé děti mohou být tělesně zdatné, avšak pro školu psychicky či sociálně nezralé a naopak děti drobné, které se zdají být vzhledově mladšími, mohou být pro školu zralé. Při posuzování školní zralosti bychom proto měli brát v úvahu všechny její složky a to, jak se vzájemně ovlivňují.

3.2. Kognitivní zralost

Kolem šestého roku dítěte dochází k významným změnám v jeho myšlení a poznávací činnosti. Jeho chápání světa je více realistické, bývá méně závislé na svých přáních a okamžitých potřebách. Realistické chápání souvisí také s bezpečnějším posuzováním stálosti či změn velikosti a množství, popřípadě řazení apod. Dítě začíná být schopné analyticko-syntetického myšlení. Dokáže lépe vnímat a rozlišovat jednotlivé části celku, umí vyjmout části z předloženého celku a opět je podle určitého hlediska vložit. To se také objevuje v kresbě dítěte, která je nyní mnohem detailnější.

Patrný je v této době také přechod k logickému myšlení, i když jen na konkrétních předmětech a při konkrétních činnostech. Dítě by mělo být schopno pracovat na nějakém úkolu delší dobu, umět se záměrně soustředit. Měli bychom však pamatovat na to, že schopnost soustředit se na úkol a vytrvale pracovat vzrůstá jen pomalu a dbát na to, abychom příliš náročnými požadavky nepřekročili možnosti dítěte. (Langmeier, Krejčířová, 2006).

3.3. Emoční a sociální zralost

Velmi důležitá je emoční, citová zralost dítěte. Emoční zralost se vyznačuje schopností potlačit svou afektivitu a umět regulovat svá přání, potřeby a chování. Tato schopnost sebekontroly vyžaduje kromě zralosti biologické i schopnost porozumět duševním stavům a vnitřním motivům jako příčinám lidského jednání. (Langmeier, Krejčířová, 2006) Dítě by mělo být emočně připraveno a motivováno pro práci ve škole. Ke škole by mělo mít kladný vztah a také pocit, že dobře zvládá všechny nároky a má nad vším kontrolu. Emoční zralost souvisí se zralostí sociální, která se projevuje schopností odloučit se na určitý čas od rodiny, podřídit se cizí autoritě a řídit se stanovenými pravidly. Umožňuje dítěti začlenit se do kolektivu dětí, jimž je potřeba se přizpůsobovat a brát na ně ohledy, najít si své místo ve skupině a spolupracovat s ostatními. (Langmeier, Krejčířová, 2006)

3.4. Nezralé děti

Školní nezralost se může týkat jedné nebo více oblastí, které souvisí s vývojem dítěte. Mezi nezralé děti mohou patřit ty, které jsou neklidné, překotné, impulzivní, či nápadně utlumené, pomalé, neobratné, nesoustředěné. Děti, které nejsou pro školu zralé, často odbíhají od úkolu ke hře, zadané úkoly je příliš nepřitahují a raději si aktivitu určují samy. Patří sem také děti příliš závislé na rodičích, nesamostatné, přecitlivělé, často plačtivé nebo naopak prudké, výbušné, vzdorovité, neschopné potlačit svou afektivitu a také příliš stažené do sebe, nekomunikující. Takové děti mnohdy nejsou školou motivovány, činnosti spojené se školou pro ně nejsou přitažlivé. „*Pro emočně nezralé dítě nemá role školáka dostatečnou motivační sílu, protože je subjektivně příliš zatěžující. Nezralé dítě se neučí, protože je tato činnost sama o sobě neláká a její nadřazený význam ve smyslu povinnosti nechápe.*“ (Vágnerová, 2000, str. 105)

4. Školní připravenost

Školní připravenost souvisí se školní zralostí. Zahrnuje schopnosti a dovednosti dítěte, které jsou ovlivnitelné učením. „Pro úspěšné zvládnutí role školáka jsou potřebné také mnohé kompetence, které se rozvíjejí učením, a jsou tudíž závislé na specifické sociální zkušenosti.“ (Vágnerová, 2000, str. 106) Patří sem např. základní praktické vědomosti týkající se rodiny, města, orientace ve světě přírody, dovednosti a návyky spojené se sebeobsluhou a také sociální dovednosti. Dítě, které je na školu připravené by mělo mít určitou úroveň komunikace, být

motivováno ke školní práci a mělo by jednat v souladu s běžnými normami chování. (Kotátková, 2008) S tím také souvisí schopnost dítěte „umět rozlišovat různé role a diferencovat chování, které je s nimi spojeno“. (Vágnerová, 2000, str. 107)

Na školní připravenost má vliv úroveň prostředí, ve kterém dítě vyrůstá a ve kterém se pohybuje a jaké množství podnětů dítěti poskytuje.

Příliš ctižádostiví rodiče, nebo ti, kteří mají před nástupem dítěte do školy obavy, zda je dítě dobře připraveno, mohou tuto přípravu někdy přeceňovat. Mají strach, aby jejich dítě ve škole prospívalo, a tak mohou klást na dítě příliš velké nároky, které nemusí být schopno splnit. Důvodem obav rodičů může být zkušenost ze 70. a 80. let, kdy byly děti na školu systematicky připravovány a při vstupu do školy byly na děti kladeny daleko větší nároky. Obavu rodičů by mohly změnit nové snahy základních škol uplatňovat individuální přístup, jak uvádí např. Kotátková (2008, str. 117): *„Diferencovat a individualizovat způsob práce na základní škole a na jejím počátku obzvlášť je ta významná možnost, jak odstranit strach rodičů ze vstupu jejich dětí do první třídy.“*

4.1. Příprava dětí na školu v rodině

Rodina je pro dítě základní sociální skupinou, která mu poskytuje ochranu, zajišťuje pocit bezpečí a poskytuje pozitivní vztahy. Je pro něj místem, kde spolu s ostatními členy sdílí společné aktivity, každodenní život a společně plánují budoucnost. Tyto společné okamžiky potvrzují dítěti jistotu bezpečného rodinného zázemí a spojují je s ostatními členy rodiny.

Děti vnímají své rodiče jako všemocné, kteří dokážou vyřešit každou situaci. Tato představa se později mění, když se dítě setkává s jinými autoritami (učiteli, vychovateli,..) Rodiče jsou pro děti vzorem, který se snaží napodobovat, přijímají jejich názory a postoje, hodnoty a způsoby jednání. *„V rámci identifikace zcela nekriticky akceptují veškeré názory a postoje rodičů v hotové podobě, bez další diferenciaci, chtějí být přesně takoví jako oni.“* (Vágnerová, 2005, str. 204) Právě proto je významné nejen záměrné působení rodičů na dítě, ale také vlastní chování rodičů, tedy jaký příklad dávají svému dítěti.

„Ukázalo se, že děti přejímají především takové postoje a hodnoty, které se nějak projevují v reálném životě rodiny. Verbální proklamace významu školy a hodnoty vzdělání, které se nepromítají do životního stylu rodiny, mají na dítě mnohem menší vliv.“ (Vágnerová, 2000, str. 106) Pokud rodiče chtějí své dítě vychovávat k tomu, aby bylo podnikavé, projevovalo zájem o nové věci a rádo se učilo, je třeba, aby také oni byli v tomto směru aktivní a pozitivně a se zájmem

přistupovali k novým věcem. Vhodné je vyhledávat takové příležitosti, ve kterých mohou dospělí s dětmi společně komunikovat a objevovat nové věci. Společná práce na jedné činnosti umožní dospělému dítě sledovat, podporovat je a být mu vzorem.

Postoj dětí ke škole a učení bývá často ovlivněn zkušenostmi rodičů se školou, jejich vlastními zážitky. „Pro rodiče má školní vzdělání určitou hodnotu, která se projeví v jejich postoji ke škole. Děti tento postoj přejímají a pod jeho vlivem se rozvíjí jejich motivace ke školní práci.“ (Vágnerová, 2000, str. 106)

Rodiče, kteří měli se školou špatné zkušenosti, často nepřikládají vzdělání velký význam a hodnotí školu jako „zbytečnou“, „nudnou“, pro život nepotřebnou a dávají přednost jiným hodnotám, které pokládají za důležitější pro život. Jejich děti se pak ke škole mohou stavět stejným způsobem a vytvořit si k ní špatný vztah, který může nepříznivě ovlivnit nejen počátek, ale i další průběh jejich vzdělávání.

Většina rodičů, kteří mají se školou dobré zkušenosti, má zájem, aby jejich dítě ve škole prospívalo, aby bylo úspěšné a učení je bavilo. Snaží se s dětmi pracovat a připravovat je na školní docházku.

Nejvhodnějším způsobem, jak mohou rodiče připravovat dítě na školu a vzbuzovat v něm zájem k učení, je dítě všestranně rozvíjet a učit ho dovednostem, které mu lépe pomohou zvládnout školní vyučování. Snažit se podporovat přirozenou zvědavost a zájem dítěte.

Pokud dítě samo projeví zájem o činnosti související se školou je vhodné je v nich podporovat a snažit se jeho zájmu využít. Snažit se s dítětem mluvit o škole a o tom co je tam čeká. Pro děti jsou velmi zajímavé okamžiky, kdy jim rodiče vypráví o svém dětství, o jejich vlastních zkušenostech se školou. Přibližují se tak dětem, protože jsou pro ně jejich zážitky srozumitelnější než jejich aktuální problémy. Zájem dětí o školu se také zvyšuje, pokud mají možnost podílet se na přípravě věcí do školy. Například vybíráním školních pomůcek. Děti si tak spojují představu školy s konkrétními věcmi, což je v tomto věku obvyklé.

V některých případech mohou dospělí a starší děti již předem nepříznivě ovlivňovat přístup dítěte k učení a ke škole. Může docházet i k tomu, že rodiče, nebo jiní dospělí, se snaží dítě školou strašit. „Počkej ve škole, tam tě naučí poslouchat!“ „Tohle si ve škole nebudeš moct dovolit!“ Tímto přístupem se výrazně snižuje „chut“ dítěte vykonávat jakoukoliv činnost spojenou se školou a výrazně se zvyšuje strach a odpor ke škole.

Dětem může pomoci při utváření si obrazu školy, pokud mají starší sourozence. Mohou sledovat, jak vypadá jejich denní režim, jejich příprava do školy a jak vypadají domácí úkoly. Sledují také reakce a přístup rodičů k jejich školní

přípravě, jakým způsobem jim pomáhají a jak hodnotí jejich případné úspěchy či neúspěchy. Děti také často slyší, nebo jim starší sourozenec přímo sděluje své zážitky ze školy. Ty jsou často ovlivněny jeho postojem ke škole a dítě si na základě toho utváří představu, jak to asi bude ve škole vypadat.

4.2. Odklad školní docházky

Mnoho rodičů může mít pochybnosti, zda je jejich dítě na školu připraveno a zda je dostatečně vyzrálé. Pokud si rodiče nejsou jisti, zda je dítě zralé pro nástup do školy, mohou navštívit pedagogicko-psychologickou poradnu, kde dítě vyšetří a na základě výsledků a doporučení se rodiče rozhodnou, zda požádají o odklad školní docházky. Rozhodnutí o odkladu pak náleží řediteli základní školy.

V naší zemi je povinná školní docházka stanovena pro děti, které dovršily prvního září šestý rok věku. Zároveň je možné vyhovět přání rodičů a zařadit do školy děti, které dosáhnou věku šesti let mezi 1. zářím a 31. prosincem. Žádost rodičů by v takovém případě měla být doložena psychologickým vyšetřením. Na druhou stranu mohou rodiče zažádat i o odklad školní docházky, který je též nutno podložit doporučením lékařským či psychologickým. (Langmeier, Krejčířová, 2006)

V případě předčasného nástupu do školy může být ohrožena celková úspěšnost dítěte. Při vyučování nemusí být využity všechny schopnosti dítěte z důvodu špatné koncentrace. Je pravděpodobné, že takové dítě bude často vystavováno stresovým situacím, se kterými se nebude schopno vyrovnat. To se pak může projevit zvýšenou unavitelností, nesoustředěností, neklidem a nesamostatností a později také nástupem různých psychických a fyzických obtíží. Dítě tak ztrácí sebedůvěru z pocitu, že nestačí ostatním dětem, že nezvládá stanovené úkoly a požadavky. Jako reakce na tuto situaci se pak může u dítěte objevit častá plačtivost, přecitlivělost, vzdorovitost či agresivita. V případě, že se projeví nezralost dítěte v první třídě, je možné udělit dítěti dodatečný odklad, což znamená, že se ještě na rok vrátí do mateřské školy. Návrat do mateřské školy může být ale pro mnoho dětí nepříjemným zážitkem, s nímž se mnohdy obtížně vyrovnávají. Je proto lepší, když dítě dostane odklad ještě před tím, než do školy nastoupí. *„Dítě zažívá menší pocit selhání, než když v září slavnostně nastoupí do školy, ale za pár měsíců už se zase vrací do školky. Ale pořád je lepší dodatečný odklad a návrat do školky, než aby muselo v první třídě vydržet, i když ví, že ji příští rok bude opakovat.“* (Beníšková, 2007, str. 28)

Rodiče někdy mohou žádat o odklad z důvodu, aby prodloužili dítěti dětství, nebo aby odložili povinnosti spojené s každodenní docházkou do školy jak pro ně, tak pro dítě. V tomto případě však může dojít k situaci, že dítě promešká správnou dobu

pro nástup do školy a nebude již tolik motivované k práci ve škole. (Beníšková, 2007) Pro některé rodiče může být obtížné se smířit se skutečností, že jejich dítě pro školu není ještě zralé a jeho nástup do školy by se měl o rok odložit.

Mohou se snažit jejich nezralost vyrovnat kladením zvýšených požadavků s úmyslem „dohnat“ ostatní děti. Dítě, které tyto nároky není schopné splnit, tak zažívá opakované selhání a snaží se činností, které mu tyto neúspěchy přináší, vyhýbat.

Nejen tato selhání, ale také vykonávání činností pod nátlakem vytváří u dítěte negativní vztah ke všem činnostem spojených s přípravou do školy a také ke škole samotné.

4.3. Adaptace dětí na školu

Přestože děti většinou vstupují do školy jako zdánlivě zralé a připravené zapojit se do školního procesu, mohou mít některé problémy se školním režimem přizpůsobit. Některé děti si těžko zvykají na nové prostředí, spolužáky či nového učitele. Mohou cítit strach z neznámého prostředí, mít obavu z neúspěchu, obavu že nebudou schopny splnit všechny nároky. (Beníšková, 2007) Mohou zažívat zklamání, že nejsou tak úspěšné jak očekávaly, že jejich snahy nejsou dostatečně oceněny. Velké obtíže dělá některým dětem přizpůsobit se časovému rytmu, zvláště těm, jejichž osobní tempo je pomalejší. Problémy mohou mít při ranním vstávání, převlékání, přípravě na hodinu, přípravě pomůcek apod. Někdy může být také pro dítě těžké navázat přátelství s ostatními spolužáky a začlenit se do kolektivu, nebo navázat dobrý vztah s novým učitelem či učitelkou.

Pokud se dítě nedokáže vyrovnat s těmito situacemi, mohou se u něj objevit nejrůznější fyzické či psychické problémy jako je noční pomočování, nevolnost a poruchy spánku. Také různé neurotické projevy jako například kousání nehtů a vlasů, různé tiky a koktavost. (Zelinková, 2007) Měli bychom se dopředu snažit předvídat, které situace mohou být pro dítě obtížné a snažit se na ně dítě připravit. Vysvětlit mu, co by v takových situacích mělo dělat a komu se svěřit. To pomůže dítěti lépe se vyrovnat s neočekávanou situací.

Adaptace dítěte na školu souvisí také s úrovní vývoje dítěte, s rodinným prostředím, s jednotlivými osobami a s institucemi, ve kterých se pohybuje. Abychom dítěti přechod z mateřské školy do základní usnadnili, je dobré, aby tyto instituce spolupracovaly mezi sebou a zároveň s rodinou dítěte. Děti se snáze adaptují na prostředí, které již znají, ve kterém se orientují a mohou si k němu tak lépe vytvořit pozitivní vztah.

5. Pojetí vzdělávání v mateřské škole

Mateřská škola bývá první institucí, se kterou se dítě ve svém životě setkává. Prostřednictvím kontaktu s ostatními dětmi se učí prosociálním dovednostem jako je navazování vztahů, řešení konfliktů, empatie, získávají nové zkušenosti a osvojují si nové schopnosti a dovednosti. Hlavním úkolem mateřské školy není příprava dítěte na školu, jak tomu bylo dříve, ale rozvíjet u dítěte takové schopnosti a dovednosti důležité pro jeho budoucí život a další vzdělávání. *„Úkolem institucionálního předškolního vzdělávání je doplňovat rodinnou výchovu a v úzké vazbě na ni pomáhat zajistit dítěti prostředí s dostatkem mnohostranných a přiměřených podnětů k jeho aktivnímu rozvoji a učení.“ (RVP PV).*

To znamená nesnažit se vyrovnat rozdíly mezi dětmi tak, aby byly všechny před vstupem do školy na stejné úrovni, ale přistupovat k dětem individuálně a rozvíjet všestranně jeho osobnost tak, aby bylo schopno zapojit se do školního vyučování. *„Příprava na základní školu je v mateřských školách koncipována v dlouhodobém působení a komplexním rozvíjení dítěte.“ (Kotátková, 2008 str. 109)* Proto je v současnosti kladen důraz na individuální přístup k dítěti, který by měl být uplatňován nejen v mateřské škole ale i při vstupu dětí na základní školu. *„Důležitým úkolem předškolního vzdělávání je vytvářet dobré předpoklady pro pokračování ve vzdělávání tím, že za všech okolností budou maximálně podporovány individuální rozvojové možnosti dětí a umožňováno tak každému dítěti dospět v době, kdy opouští mateřskou školu, k optimální úrovni osobního rozvoje a učení, resp. k takové úrovni, která je pro dítě individuálně dosažitelná.“ (RVP PV).*

Proto je program, který mateřské školy vytváří, přizpůsobován potřebám dětí, aktuální situaci, i podmínkám školky. Paní učitelky pro děti připravují různé činnosti, kterých se děti mohou i nemusí účastnit. Snaží se však děti motivovat tak, aby se do společných aktivit zapojovaly a nezůstávaly stranou.

Především nejstarší děti by si měli zvyknout zapojovat se do všech činností. Je totiž pravděpodobné, že pro ně bude později snazší zapojit se do školního vyučování. Dítě v první třídě si ve většině škol nemůže vybírat činnost, která ho v dané chvíli zaujme, ale musí se účastnit činností, které jsou mu určeny spolu s ostatními dětmi. Pro dítě představuje tato skutečnost velkou změnu. Ve školce „mohlo“ a ve škole „musí“.

To, co by mělo dítě naplňovat ve vztahu k učení a jaké schopnosti si osvojit než půjde do školy, stanovuje rámcový vzdělávací program v podobě klíčových kompetencí:

- kompetence k učení
- kompetence k řešení problémů
- kompetence komunikativní
- kompetence sociální a personální
- kompetence činnostní a občanské

(RVP PV)

Přestože příprava na školu není hlavním úkolem mateřské školy, věnuje jí mateřská škola náležitou pozornost. „Učitelky nabízejí činnosti, které zohledňují přirozené zájmy dětí i prohlubují vědomosti a dovednosti dětí ve vztahu k požadavkům, které budou v dalším roce spojené se školním vzděláváním.“ (Kotátková, 2008, 111-112) Příprava na školu spočívá tedy v rozvíjení zájmu o učení, poznání a používání vhodných metod, pomocí kterých se snaží podporovat o školu zájem. Také rozvíjet ty schopnosti a dovednosti, které jim usnadní příští učení. Např. rozvoj jemné motoriky, grafomotoriky. Vhodné jsou metody prožitkového a kooperativního učení hrou a činnostmi dětí, které jsou založeny na přímých zážitcích dítěte, podporují dětskou zvědavost a potřebu objevovat, podněcují radost dítěte z učení, jeho zájem poznávat nové věci, získávat zkušenosti a ovládat další dovednosti. (RVP PV)

Některé mateřské školy vytváří tematické projekty, které jsou zaměřené na seznámení dětí se školou. Děti mají možnost zahrát si na školu, o škole si povídají a dozívají se, co na ně čeká. Tyto projekty je vhodné vytvářet ve spolupráci se základní školou, aby měli děti možnost poznat prostředí, ve kterém se budou v následujících letech pohybovat. Zkušenosti, které budou mít se školou, pravděpodobně ovlivní i jejich budoucí postoje, proto bych se zmínila jaký vliv má na utváření těchto postojů základní škola.

6. Pojetí vzdělávání na prvním stupni základní školy

První stupeň by měl být přechodem pro děti, které přicházejí z mateřské školy (z prostředí režimově volnějšiho a z příznivějšího rodinného života) do systematického povinného vzdělávání. *Přináší časové a režimové změny, jiný a pravidelnější způsob práce, nové prostředí, lidi a vztahy, změny ve stravovacím, pitném či pohybovém*

režimu. Proto by měl první stupeň základního vzdělávání více než dosud respektovat přirozené potřeby žáků. (Bílá kniha). Základem by měl být individuální přístup, snažit se co nejlépe poznat žáka, jeho individuální možnosti a potřeby a snažit se je respektovat. Každý žák by měl mít nárok na individuální tempo, prostor vyjádřit svůj názor, prostor pro seberealizaci a hodnocení vzhledem k vlastním pokrokům. Smyslem tohoto trendu je také snížení nepřiměřeného počtu odkladů zahájení povinné školní docházky, které jsou výrazem obav rodičů z obtíží dětí ve škole, i nepříznivých dopadů počátečních neúspěchů na vztah ke škole, učitelům a k dalšímu učení. (Bílá kniha) Vzdělávání by se mělo odehrávat v příznivé sociální, emocionální a pracovní atmosféře.

Z tohoto přístupu vyplývá, že by škola měla být připravena na nástup dětí, které mají různé vzdělávací potřeby a způsob výuky jim přizpůsobit s ohledem na jejich možnosti. Při současném velkém množství dětí ve třídách je však velice obtížné tuto představu naplňovat. Na tom, zda bude dítě ve škole úspěšné, či nikoli se z velké části podílí citová a společenská atmosféra ve třídě, osobnost učitele a způsob výuky. Dítě, které může ve třídě jednoho učitele působit jako nezralé, se může v jiné třídě a pod vedením jiného učitele zařadit mezi úspěšné žáky. Je však nutné říci, že při velkém počtu dětí ve třídě a nevhodných podmínkách je velmi obtížné až nemožné přistupovat k dětem s individuální péčí. Proto je důležitý správný výběr okamžiku, kdy dítě vstupuje do školy a zvýšení tak jeho objektivní úspěšnosti. (Langmeier, Krejčířová, 1999)

Děti v předškolním věku často již předem navštěvují se svými rodiči nebo třídou z mateřské školy základní školu, do které budou příští rok docházet. Děti tak mají možnost seznámit se s prostředím školy a zbavit se tak případného strachu z neznámého prostředí.

Mateřské školy využívají spolupráce se základními školami a vytváří projekty, jejichž cílem bývá seznámit děti hravou formou se školním prostředím, zbavit je ostychu z neznámého prostředí a připravit je na zápis do 1. ročníku ZŠ, ne však ve smyslu „biflování vědomostí“, ale motivovat k dalšímu poznávání a učení a tak vytvářet dobré předpoklady pro další učení. V rámci těchto projektů mohou děti navštívit základní školu, prohlédnout si budovu školy, sledovat vyučování, nebo si sami vyzkoušet jak vyučování probíhá. Po návštěvě školy je vhodné si s dětmi popovídat o tom co zažily, abychom získali zpětnou vazbu o jejich pocitech, co se jim líbilo a nelíbilo a s tím pak můžeme dále pracovat.

Mnoho dětí nemá možnost dříve se seznámit se školním prostředím a tak získávají svou první zkušenost až u zápisu. Cílem zápisu je poznat dítě a posoudit jeho zralost pro školní docházku. Pro většinu dětí a rodin je zápis do školy významnou událostí. Mnoho rodičů má obavu, aby jeho dítě u zápisu předvedlo to, co opravdu umí. Měli by si ale dávat pozor, aby tyto obavy nepřenášeli na své dítě a příliš náročnou přípravou jej nestresovali. Pokud zápis proběhne v klidné a příjemné atmosféře, je pravděpodobné, že dítě bude pro budoucí školní docházku silně motivováno.

„Malý prvňáček obvykle vstupuje do školy s dychtivou touhou po učení a získání nových poznatků. K učení nepotřebuje být zvenčí nijak povzbuzován, ale sám se ptá, zkoumá vše nové, nové školní dovednosti před ním stojí jako výzva. U většiny dětí (jak prokazují nejen zkušenosti rodičů a učitelů, ale i řada empirických výzkumů u nás i v zahraničí) však v průběhu školní docházky jejich motivace slábne a ve vyšších ročnících bývají učitelé zaskočeni zjevným nezájmem dětí o probírané učivo.“ (Langmeier, Krejčířová, 2006). Základní školy by tedy měli využívat zájmu dětí, jejich zkušeností a očekávání, aby jim zájem o učení vydržel i během dalších let. V současnosti se na některých školách v prvních ročnících snaží učitelé využívat prvky hry a podporovat motivaci žáků. Také v dalších ročnících je vhodné volit činnosti s herními aspekty, které zvyšují motivaci studentů (problémové vyučování).

7. Motivace ke škole

Děti v předškolním věku se učí vším, co dělají. Jsou přirozeně zvědavé, chtějí zkoumat a objevovat. Pokud jim jejich zkoumání přináší radost a úspěch, je pravděpodobné, že se budou chtít dozvědět více. Během těchto prvních let se u dětí vytváří přístupy k učení, které jim mohou vydržet po celý život. Právě na motivaci závisí, jak se bude utvářet počáteční i budoucí vztah dětí ke škole. Děti, které nejsou motivovány, využívají své schopnosti při práci nebo učení v mnohem menší míře a výsledky kterých dosahují, často neodpovídají jejich skutečným možnostem.

„Motivaci chápeme v nejširším slova smyslu jako souhrn činitelů, které podněcují, směřují a udržují chování člověka.“ (Hrabal, Man, Pavelková, 1989, str. 16). Jinými slovy, je to souhrn toho, co člověka pobízí k činnosti, nebo mu v ní zabraňuje.

Motivaci můžeme rozdělit podle toho, odkud vychází, tedy odkud vychází podněty, které na člověka působí, na motivaci vnitřní a vnější. Vnitřní motivace je

taková, která vychází z vnitřní potřeby člověka. Děti dělají mnoho věcí jen proto, že chtějí, že se jim líbí. Výběr hračky, nebo trička, které budou nosit je výsledkem jejich vnitřní motivace. Dítě provádí svá vlastní rozhodnutí, která mu přináší uspokojení.

Některé činnosti děti vykonávají, protože k nim dostávají pokyn od dospělého, nebo ve snaze vyhovět druhé straně. Tyto pobídky označujeme za motivaci vnější.

Motivace vnější zahrnuje vnější podněty, jevy události, které na člověka působí a vzbuzují jeho potřeby. (Hrabal, Man, Pavelková, 1989)

Abychom mohli na dítě vhodným způsobem působit a motivovat je, je třeba si uvědomit, že každé dítě je jiné. Proto bychom při učení měli dbát na jejich zájmy, schopnosti a vlohy. Snažit se je poznat, dále je rozvíjet a využívat jich. Každý si jistě uvědomuje, že jednotlivé děti se od sebe navzájem liší a tato rozdílnost se objevuje také v jejich individuální motivaci. Významným činitelem, který nám pomůže najít vhodný způsob motivace je zjištění, které potřeby u dítěte převažují. Tyto potřeby můžeme rozdělit do tří skupin. Jsou to potřeby sociální, výkonové a poznávací. Poznání, které potřeby u dítěte převažují, nám může také pomoci pochopit, proč se dítě chová určitým způsobem a proč je některé činnosti zajímavější více než ostatní. (Hrabal, Man, Pavelková, 1989)

Praktická část

1. Cíl výzkumu

Cílem mého výzkumu je zjistit, čím jsou děti motivovány ke škole a jaká jsou jejich očekávání v souvislosti se školní docházkou.

Prostřednictvím výzkumu se budu snažit zjistit, zda děti očekávají v souvislosti se vstupem do školy nějaké změny a jestli se těchto nových změn obávají. Chtěla bych také zjistit, jakou představu mají děti o škole, jak chápou její význam a co se o ní dozvídají ze svého okolí.

Hlavním cílem výzkumu je tedy zjistit:

- 1) Jak si děti školu představují.
- 2) Na co ve škole se děti těší.
- 3) Čeho se děti v souvislosti se školou obávají
- 4) Jaké hlavní změny děti od školy očekávají.
- 5) Jak děti zdůvodňují fakt, že musí chodit do školy.

2. Použité metody

K tomu, abych mohla zjistit co nejvíce informací o dané problematice a v těchto zjištěních hledat souvislosti a pravidelnosti, jsem využila metody kvalitativního výzkumu. Kvalitativní výzkum by mi měl umožnit pochopení tvrzení jednotlivých účastníků výzkumu a popsat souvislosti jednání a chování.

S ohledem na věk dětí jsem použila dvě výzkumné metody - polostrukturovaný rozhovor a kresbu. Rozhovor jsem zvolila z důvodu přímého kontaktu s dotazovaným, neboť přímá interakce mi umožní (kromě získání informací) pozorovat i jeho reakce na otázky. Prostřednictvím doplňujících otázek mohu také zjistit hlubší motivy, přání a obavy zkoumaných osob a zachytit jejich subjektivní pocity.

Druhou metodou, kterou jsem zvolila je kresba. Děti v předškolním věku často vkládají do svých kresebných projevů emoce a vlastní zkušenosti, a proto si myslím, že kresby dětí mohou vhodně doplňovat jejich vyjádření zjištěná během rozhovoru.

Děti dostaly k dispozici pastelky a papír A4, na který měly nakreslit, jak si představují sebe jako žáka.

3. Výzkumný vzorek a průběh výzkumu

Pro svůj výzkum jsem si vybrala šest dětí ve věku 5-7 let z mateřské školy, do které jsem docházela na praxi. Tuto školku jsem si zvolila z důvodu, že jsem měla již dříve možnost se s dětmi seznámit a navázat s nimi kontakt. Předpokládala jsem, že děti budou více ochotné se mnou mluvit a nebudou tolik nesmělé, když ke mně budou mít už vytvořený nějaký vztah. Děti jsem si nevybírala náhodně, ale snažila jsem se volit děti pocházející z různých prostředí. Po konzultaci s paní učitelkou jsem vybrala 3 chlapce a 3 dívky. Před započítím rozhovoru jsem poprosila o souhlas rodičů s výzkumem. Všichni rodiče s výzkumem a rozhovorem souhlasili.

Cílem rozhovoru bylo zjistit odpovědi na otázky, které vyplynuly z teoretické části. Pro rozhovor jsem vybrala malou místnost vedle třídy, abych zajistila, že děti při rozhovoru nebudou rušeny. Hovor s dětmi jsem nahrávala na diktafon. Děti jsem upozornila, že budou nahrávány a zároveň jsem se jich zeptala, zda jim to nebude vadit. Dětem přítomnost diktafonu nevadila a nijak výrazně jejich pozornost neupoutával. Rozhovor s dítětem probíhal bez přítomnosti dalších dětí a paní učitelky, aby dítě mělo dostatečný klid na odpovědi. Při kladení otázek jsem se snažila nechávat dětem dostatek prostoru pro odpověď a otázky formulovat tak, aby nezahrnovaly zároveň i odpovědi. Dětem, které měly s vytvořením odpovědi problém, jsem se snažila pomoci hledat správná slova, kterými by mohly svoji myšlenku vyjádřit a také podněcovat jejich představivost k produkci co nejvíce nápadů.

Druhou metodou, kterou jsem použila, byla kresba. Děti dostaly zadání nakreslit, jak si představují sebe jako žáka, až půjdou do školy. Připravila jsem jim papír a pastelky a poprosila je, jestli by mi nakreslily obrázek. Dětem jsem úkol zadávala jednotlivě během ranních her. Snažila jsem se děti při kresbě nevyrušovat a nenapovídat jim co by měly nakreslit. Kresbu dětí jsem po celou dobu pozorovala a zaznamenávala jejich komentáře, kterými svou kresbu doprovázely. Po dokončení kresby jsem ocenila jejich snahu a pochválila jejich obrázek a zeptala se, jestli i ony jsou s ním spokojeny. Když si byly děti jisté, že už je obrázek hotový, poprosila jsem je, aby mi popsaly, co na obrázek nakreslily a o těchto věcech jsme si pak povídali.

4. Zpracování dat

Z teoretické části mé práce vyplynuly výzkumné otázky, na které jsem se snažila prostřednictvím výzkumných metod nalézt odpovědi:

Otázky k výzkumu:

- Z čeho mají děti obavy v souvislosti se školou?
- Na co ve škole se děti těší a netěší?
- Jakou představu mají děti o škole?
- Co by se dětem ve škole líbilo, co by si přály?
- Jak děti odhadují svoji budoucí úspěšnost ve škole?
- Uvědomují si děti změny, které pro ně v souvislosti se vstupem do školy nastanou?
- Jaký význam má pro děti vzdělávání, jak chápou jeho důležitost?
- Co se dozvídají děti o škole od jiných lidí z jejich okolí?
- Co se dozvídají děti o škole od rodičů?

Z těchto výzkumných otázek jsem vytvořila okruhy otázek pro rozhovor s dětmi.¹ Rozhovory, které jsme nahrávala na diktafon, jsem následně přepsala a poté výpovědi dětí rozdělila do jednotlivých oblastí. Toto rozdělení mi pak pomohlo odpovědět na výzkumné otázky.

Výzkumnou část jsem rozdělila na čtyři části, ve kterých jsem prováděla popis a interpretaci výsledků:

- V první části jsem se věnovala popisu a analýze rozhovorů s dětmi.
- Druhou část jsem věnovala popisu a analýze kreseb dětí.
- Ve třetí části jsem se snažila zamyslet se nad výsledky rozhovorů s dětmi a jejich kresbami, porovnat je a najít v nich souvislosti.
- Ve čtvrté části jsem se pokusila o shrnutí všech výsledků.

¹ Otázky k rozhovoru s dětmi jsou uvedeny v příloze č. 1

5. Výsledky a interpretace

5.1. Popis a analýza rozhovorů s dětmi

Uvědomují si děti změny, které pro ně v souvislosti se vstupem do školy nastanou?

Všechny dotazované děti si uvědomují, že s nástupem do školy se pro ně něco změní. Představy některých dětí jsou spíše obecné a neurčité, ale jsou i děti, jejichž představy jsou jasnější. **Velkou změnu vidí děti v tom, že už nebudou mít tolik času na své oblíbené činnosti a na hraní a už nebudou mít takové možnosti vybírat si činnosti, které se jim líbí:** „*Jo, protože si nebudu moct dělat všechno, co chci a nebudu si moct skákat na trampolíně.*“ „*Že už nebudu si moct jako hodně hrát, že budu dělat úkoly, ale bude to hezký.*“ Jedna dívka se obává, že by se jí mohlo přestat ve škole líbit, kdyby na ní byli přísní a mohla by se přestat na školu těšit: „*Nevim, třeba ta radost by se trošku změnila. Třeba by tam byli přísný a takhle by se to změnilo.*“ Dvě z dětí nemají určitou představu, co by se mohlo změnit: „*Spíš že se tam asi budeme učit.*“ „*Jiný věci budu dělat.*“ A jeden chlapec vidí změnu v novém kolektivu dětí, „*Že tam nebudu mít tolik kamarádů. Že tam nebudou další mí kamarádi.*“

Děti také očekávají, že ve škole nebudou moct dělat stejné věci, jako ve školce: „*Nebudeme chodit ven a hrát si.*“ „*Že tam musíš dělat pořád a pořád úkoly.*“ „*Že tam nesmím si nosit hračky. A s tím sem spokojenej, když si můžu nosit hračky.*“ „*Že si nebudu jako moct hrát, že tam budou samý hodiny.*“ „*Že si tam nebudu moct hrát a po obědě odpočívat.*“ **Většina z dětí si tedy představují školu jako místo, kde se budou učit a nebudou si moct hrát. Některé z nich se na nové povinnosti těší a některé by spíše daly přednost hraní, učení pro ně představuje spíše zátěž.** Děti si uvědomují, že budou mít méně volného času a že se budou muset doma připravovat na školu: „*No budu, protože hned jak přijdu ze školy, budu muset dělat úkoly.*“ „*Že tam třeba budu malovat a budu mít různý úkoly.*“ „*Učit se, jenom se učit, žádný loudání na počítači se puštěnou televizí a hraní, to pak už nebude. A když neudělám to do pondělí, dostanu to za pět.*“ „*...jako že si nebudu moct hrát, jako když přijdu domů ze školky. A takový,...*“ „*Učit se doma. Třeba jít s mamkou uklízet.*“ „*Třeba kreslení a učení.*“

Nejčastěji tedy děti zmiňovaly skutečnost, že už nebudou mít tolik času na hraní, ve škole se budou muset učit a doma se na školu připravovat.

Jakou představu mají děti o škole?

Všechny děti, se kterými jsem mluvila, měly možnost podívat se do školy jen v době zápisu. Když jsem se ptala, co se jim ve škole líbilo, většinou mi popisovaly své zážitky a chlubily se, jak byly úspěšné: „*Hezky a když jsme tam měli něco opsat dolů, tak Ivan to udělal špatně a já ne.*“ „*Básničku to jsem tam zpíval.*“ „*Že když jsme tam šli do družiny, že mi tam vyhlásila už prvňáčkem.*“ „*Hmm, tam to nebylo těžký, bylo tam všechno, co já umím.*“ Líbily se jim také věci, které ve škole viděly: „*Líbila se mi celá třída, líbilo se mi tam všechno.*“ „*Tam budu chodit, tam je fotbálek.*“ „*Že tam měli hezký omalovaný obrázky na zdi, podmořskej svět a Afriku, nic tam nebylo, co by se mi nelíbilo.*“ Žádné z dětí se nezmiňovalo, že by se mu něco nelíbilo a většina z nich odpovídala, že se jim líbilo všechno.

Děti často uváděly konkrétní věci jako je třída, obrázky, tabule apod., na které si pamatují a které se jim líbily. Z rozhovorů je také vidět, že zápis do školy je pro děti významnou událostí, kterou si většinou dlouho pamatují a rády o ní mluví. Roli žáka většina z nich přikládá velkou vážnost a přisuzují této roli také větší zodpovědnost.

Na co ve škole se děti těší?

Téměř všechny děti mi odpověděly, že se do školy těší. Dvě z nich si nebyly příliš jisté, co mají od školy očekávat a na otázku, jestli se do školy těší, odpovídaly: „*hmmm, nevím*“ a „*docela dobře*“. Jen jedno dítě odpovědělo, že se spíše netěší. Z toho jakým způsobem odpovídaly, bylo patrné, že některé jsou školou více motivované a některé si naopak nejsou jisté, co mají od školy očekávat. Z věcí, na které se děti těší, se často objevovaly činnosti, o kterých byly děti přesvědčené, že jim ve škole půjdou a které rády dělají: „*Že se tam budu učit, třeba malování, to mi jde.*“ „*Mamka mě přihlásila na pár kroužků třeba.*“ Děti se také těší, že se tam setkají s dětmi, které už znají: „*Že tam budu mít kamarády ze školy a můj nejlepší je Kuba.*“ A některé z nich se těší na známky a učení: „*Až budu počítat, psát a taky umět číst.*“ „*Těším se, až budu mít, když budu mít samý jedničky.*“ Jeden chlapec nedokázal odpovědět, na co se těší nebo netěší, i když jsem se snažila mu pokládat další otázky, které by mu pomohly něco si vybavit.

Přestože děti většinou uváděly, že se na školu těší, objevovaly se v jejich odpovědích i věci, na které se netěší. Byly to hlavně věci, o kterých se domnívaly, že pro ně budou obtížné. Když jsem se ptala, proč se na ně netěší, odpovídaly, že to bude těžké, nebo že jim to nejde. : „*Matika a čeština se mi nelíbí.*“ „*Moc se netěším*

na čtení, protože už mi to teď nejde moc.“ „A taky to tam bude těžký, zvlášť ty domácí úkoly.“ Děti tuší, že učení pro ně bude obtížné, ale ve většině případů, si ještě nedokázaly představit obsah jednotlivých předmětů, a co přesně budou ve škole dělat. Dvě z dětí se netěší, že se ve škole setkají s dětmi, se kterými ve školce nevychází: „Netěším se na to, že mě tam Ivan bude otravovat, protože se mě bude na něco pořád ptát a ptát a pak si to splete a udělá to špatně.“ „Netěším se na to, že tam budou ty holky, co mě otravují tady ve školce pořád.“

Z čeho mají děti obavy v souvislosti se školou?

Děti se svěřovaly s nejrůznějšími obavami. Jeden z chlapců měl strach, že nebude vycházet s ostatními dětmi: „Jo, když tam přihlásí nějakýho kluka, kterej je hodně zlej, tak že mě bude šikanovat.“ „Se bojím, aby tam nebyli zlý, který by po mě házeli dorty.“ U některých dětí se objevovala obava související s jejich úspěchem ve škole: „...mám jen strach, že neumím počítat, že neumím psát, protože hned po prázdninách jdu do školy.“ „Mám strach, že mi dají pětku. Že jsem se špatně učil.“ Jedna dívka měla strach, aby nenastala situace, že jí rodiče zapomenou vyzvednout: „Trošku, že by mě někdo nemohl odvést domů, protože my bydlíme až v Chotýčanech. Mamka říká, že až budu větší, tak budu jezdit sama.“ Dvě z dětí na otázku, jestli mají strach a jestli se něčeho ve škole bojí, odpověděly: „Ne, nemám.“ „Nebojím se ničeho“ Nepřipouštěly si, že by je mohlo něco špatného potkat.

Jak se ukázalo, děti popisovaly nejrůznější situace, ze kterých mají obavy. Často tyto obavy souvisely se skutečnostmi, které jsou pro děti nepříjemné již v současnosti a zřejmě proto předpokládají, že by se jim něco podobného mohlo přihodit i ve škole.

Co by se dětem ve škole líbilo, co by si přály?

Děti ve svých přáních příliš nevyužívaly fantazii a uváděly věci, které ve škole skutečně očekávají: „Psát a počítat a taky umět číst.“ „Že tam budu dělat hezký věci.“ „...počítat...“ „Nejradši bych tam chtěla skákat na trampolíně.“ „Třeba nějaký počty.“ „...kreslení...“ „...vlastní tělocvičnu a basketbalový hřiště.“ Dvěma dětem by se líbilo, kdyby se ve škole mohly setkat se svými kamarády. Na otázku, co by si ve škole přály, odpověděly: „...kamarádi...“ „Nejradši si, bych si chtěla sedět vedle Andulky.“ „Jedna holčička by ráda přišla do přátelského prostředí: „Třeba hodný učitelky, a aby tam nebyli hlavně přísný.“ A jeden chlapec odpověděl takto: „Rád bych házel po někom balonky s vodou, že bych ještě někoho strašil.“

Z věcí, které by si děti ve škole nepřály, uváděly děti: „Nechtěla bych tam chodit na záchod, mají tam hnusný a smradlavý záchody,...“ Objevily se také situace, se kterými měly děti špatné zkušenosti: „Nechtěl bych, aby tam byl můj bývalý nepřítel Ivan, ne ten na mě celej rok dělal hnusný ksichty, kdybych ho tam uviděl, tak bych ho začal bít.“ „No kdyby tam ty děti byly zlý a řvaly na mě.“ A také věci, se kterými měly děti problémy, nebo si myslely, že s nimi budou mít problém: „Nechci psát.“ „Ta matika a ta čeština.“

Děti by si tedy nejčastěji přály dělat činnost, které je nejvíce baví a chtěly by mít ve škole věci, nebo osoby, které mají rády. Většinou děti uváděly věci reálné, nevymyšlené.

Jak děti odhadují svoji budoucí úspěšnost ve škole?

Všechny děti na otázku jak myslí že jim to půjde ve škole, odpověděly, že dobře, i když pak některé z nich připustily, že jsou věci, se kterými budou mít problémy. Příkladem věcí, které děti uváděly, byly školní předměty nebo činnosti: „Myslím že počítání, že mi nepůjde psát.“ „Třeba počítání, čtení jenom trošičku.“ „Nepůjde mi matika.“ „Asi to psaní.“ „To počítání.“ „Kreslení“ a objevovaly se také kroužky: „Mamka mi říkala, že budu chodit na karate, tak to mi asi nejvíc půjde a basketbal.“

Děti vědí, jaké známky se ve škole dávají a ve většině případů předpokládají, že budou dostávat dobré známky: „Třeba samý jedničky.“ „Myslím že samý áčka.“ „Jedničky a pár dvojek.“ „Jedničky nebo dvojky.“ Jen jedna z dívek myslí, že by mohla dostat i horší známky, i když předtím odpověděla, že jí to ve škole půjde dobře: „Asi jenom samý pětky, protože jsem nešika. Nebo budu dostávat samý trojky a dvojky. To ještě uvidím,...“

Děti často přepokládají, že ve škole budou úspěšné a také že budou dobře hodnoceny. Někdy mohou připustit, že jim některé věci nepůjdou. Na to může mít vliv zpětná vazba od rodičů či učitelek na činnosti, které dítě běžně vykonává. Tedy jak jsou tyto činnosti okolím hodnoceny. Dítě si tak v rámci sebehodnocení utváří představu, ve kterých činnostech je úspěšné a které mu pravděpodobně ve škole půjdou.

Co se dozvídají děti o škole od rodičů?

Překvapilo mne, že i když se většina z dětí zmínila, že s rodiči o škole mluví, nedokázaly si děti vzpomenout na nic konkrétního, co jim o škole říkají. Jenom tři

z nich dokázali určitěji odpovědět: „... mamka mi jednou říkala, když byla na rodičáku ten seznam, ale jsou to hodně věci.“ „Mamka říká, že budu muset být hodná a tatka říká, že když ne tak bude nářez.“ „Ne, nevypráví, nevím, nevím. Ale můžu ti říct, že moje maminka nosila svojí mamince, která je teď moje babička nejoblíbenější, samý jedničky.“ V otázce týkající se jejich přípravy na školu už měly děti jasnější představu. Zmiňovaly se o různých činnostech: „...jednou jsme cvičili francouzštinu.“ „My cvičíme, mamka mi dělá takový tvary.“ „Jenom tím že čtu.“ „Jsem maloval písmenka.“ Rovný kulatý kroužky a šneky a sněhuláky a ještě něco takového různýho.“ „Mamka mě hodně učí se připravovat, abych byla šikovná.“ A také o přípravě věcí: „připravujeme batoh“.

Z výpovědí dětí je znát, že i když nedokážou popsat co se od rodičů o škole dozvídají, většina rodičů se dětem věnuje a na školu se s nimi připravuje. Děti si uvědomují, co může zahrnovat přípravu na školu, a dokáží si pod tímto pojmem představit určité činnosti.

Co se dozvídají děti o škole od jiných lidí z jejich okolí?

Od dětí jsem se dozvěděla, že ani ze svého okolí nedostávají příliš informací, nebo si už nepamatují, jestli si s někým o škole povídaly. Některé se zmiňovaly o kamarádech, kteří už do školy chodí: „...jenom s Ondrou ... on chodí do školy, jednou dostal čertíka a nesměl vůbec ven, jako že zlobil.“ Jedna dívka mi pověděla, co už od svého kamaráda o škole zjistila: „Co tam třeba budu dělat, kolik hodin tam budu, já už vim, kolik hodin tam budu. První den jednu hodinu,...“ Děti se také zmiňovaly o kamarádech ze školky: „Třeba s Aničkou.“ Děti, které měly starší sourozence ve škole, odpověděly, že se jim sourozenci se svými zážitky ze školy příliš nesvěřují: „Jenom trochu, protože studuje na doktora.“ „On už toho hodně umí.“ „Mě nic neříká.“ Některé zpozorovaly jejich rozhovory s rodiči: „Ani nic moc, jenom mamce nějaký známky.“ „S rodičema jo, že dostal jedničku.“ Na mou otázku, jestli si někdy povídají ve školce s paní učitelkou o škole, nebo jestli si na školu hrají, odpověděly některé z nich, že ne a ostatní děti, i když připustily, že ano, nemohly si už vzpomenout na konkrétní věci, o kterých mluví. Jen jedna z dívek mi odpověděla: „Nepovídáme, ale učí nás počty.“

Děti většinou nedokázaly vyjádřit, co se dozvídají o škole od lidí ze svého okolí. Důvodem by mohlo být, že neměly možnost s někým o škole mluvit, nebo si na takové rozhovory už nepamatují.

Jaký význam má pro děti vzdělávání, jak chápou jeho důležitost?

Na otázku, proč si myslí že musí chodit do školy, děti odpovídaly, že školu potřebují, aby mohly chodit do práce, tedy že bude důležitá pro jejich další život: „Abych pak mohl jít na maturitu, abych pak moh i pracovat v práci.“ „Abych byl hodně chytřej, aby se nám dostalo vzdělání, abych moh dostat průkazku a pracovat v práci.“ Jedna z dívek měla trochu odlišnou představu: „Protože to musí každý chodit do školy.“ „...abych se pak mohla pochlubit, abych mohla chodit do stejný školy s Andulkou a abych mohla sedět vedle Ivouška.“ Děti nejčastěji uváděly, že školu potřebují, aby získaly vědomosti: „Abychom se všechno naučili.“ „No protože jinak bysme neuměli skoro nic, abysem si furt nehrála.“ „Abysem byl chytřej.“ „Abysem něco věděl, až budu dospělej.“ „No abysem byla chytrá, abysem nebyla líná.“ „Abych se něco naučila třeba, abych byla šikovná.“ „Abysem se správně učil.“ Tyto vědomosti by pak využily k jednotlivým činnostem: „Abysem si moh něco přečíst taky.“ „Abych mohla si třeba číst časopisy a takový.“

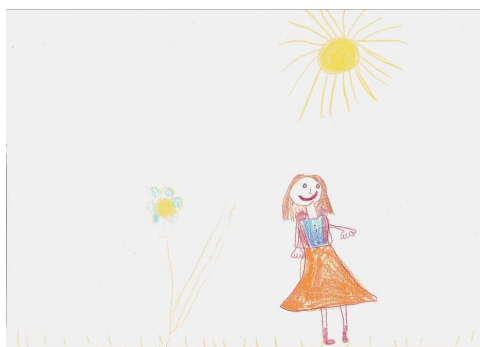
5.2. Popis a analýza kreseb dětí

Při analýze kreseb jsem se snažila využít nejen samotné kresby, ale také to, jakým způsobem dítě obrázek kreslilo, jak dlouho mu trvalo obrázek nakreslit a jak pečlivě pracovalo. Během kresby jsem si také zaznamenávala komentáře dětí, které jsem využila při popisu obrázků.

Respondent 1

Dívka nakreslila sama sebe, jak bude vypadat, až půjde do školy. Kresbu postavy doplnila školní taškou, kterou má na zádech a také sluníčkem a květinou. Celý obrázek je vybarven světlými a výraznými barvami. Dívka celý obrázek kreslila velice pečlivě lehkými krátkými tahy. Nejvíce si dala záležet na postavě. Během kresby se ptala, co by mělo na obrázku být a co bych chtěla ještě nakreslit.

Podle popisu dívky je na obrázku: „já a na zádech mám tu tašku, ale jsou jí vidět jen ty tyhlety“ (dívka myslela popruhy od tašky).

Obrázek 1 - kresba respondenta 1 - představa o škole²

Respondent 2

Dívka nejdříve začala kreslit malou postavu stojící na trávě, ale pak se rozmyslela a s odůvodněním, že se jí obrázek nepovedl, začala kreslit znovu. Na druhý pokus na obrázek nakreslila velkou postavu, kterou vyplnila celý papír. Pro svou kresbu si vybrala výrazné barvy a postavu vybarvovala rychlými silnými tahy, snažila se však postavu pečlivě vybarvit. Při kresbě postavy se dívka ptala, jakou barvu mají její vlasy, aby je mohla správně nakreslit.

² Kresby v plné velikosti jsou součástí Přílohy č. 2

Obrázek popsala takto: „*No to jsem já, jak půjdu, budu mít hezký oblečení.*“ Když jsem se jí ptala, co by se na obrázek dalo ještě nakreslit, odpověděla: „*Tašku, ale to nejde, protože je na zádech.*“

Obrázek 2 - kresba respondenta 2 - představa o škole

Respondent 3

Chlapec na obrázku zobrazil malou postavu, tedy sebe jak stojí vedle školy. Na obrázek také dokreslil strom a slunce. Obrázek kreslil pomalými, lehkými tahy a vše velice pečlivě vybarvoval. Během kresby se ke své práci nijak nevyjadřoval, až ke konci, když jsem se ho ptala co je na obrázku, mi popsal, co nakreslil.

Podle něj je na obrázku: „*Já jak jsem u školy, tam ten strom je hned vedle. Rodiče tam nejsou, oni mě přivezou a já jdu sám potom už.*“

Obrázek 3 - kresba respondenta 3 - představa o škole

Respondent 4

Na tomto obrázku nakreslila dívka sama sebe, jak stojí na trávě, na cestě do školy. Obrázek ještě doplnila nebem a květinou v trávě. Také ona si vybrala světlé a výrazné barvy. Obrázek kreslila výraznými, silnými a rychlými pohyby, na sobě samé si však dala záležet. Během kresby se mě ptala, jestli si může nakreslit černé vlasy a když jsem jí to dovolila, odpověděla, že ale černé vlasy nemá a nakreslila je světlé.

Obrázek popsala slovy: „*Já až tam budu, tak bude takový hezký počasí, svítit sluníčko. Já tam nemám školu, protože tam teprv jdu.*“ Když jsem se zeptala, jestli sebou bude něco mít, třeba tašku, odpověděla: „*joo, ale ja ji takhle neumim nakreslit*“. Pak si vzala pastelku, že se pokusí tašku na záda nakreslit, ale po chvíli váhání si to rozmyslela.

Obrázek 4 - kresba respondenta 4 - představa o škole

Respondent 5

Chlapec zobrazil sám sebe uprostřed papíru, poté začal na pravé straně kreslit školu. Po dokončení těchto dvou věcí bylo na chlapci vidět, že kreslení jej už moc nebaví. Zeptala jsem se ho, jestli by chtěl ještě něco dokreslit, jestli na obrázku něco nechybí. Na to odpověděl: „*Já teda ještě dokreslim tašku noo, a nebe teda*“. Během kresby chlapec dvakrát odběhl za kamarády a bylo znát, že kresba jej příliš nezaujala. Největší práci věnoval své postavě a ostatní věci dokreslil jen rychlými dlouhými tahy, jako by chtěl mít práci rychle za sebou.

Během kresby popisoval kresbu takto: „*Ta škola to je taková věž, ta musí bejt až nahoru. Já až budu chodit tady do toho patra*“ (ukazuje na čtvrté okno od spodu)

„tak vynaleznu tryskový boty a budu tam létat“. Když jsem se ho ptala, jestli už má doma tašku odpověděl: *„Jo, tady sem jí nakreslil, ne? Ale traktor neumím.“* (Na své tašce doma má nakreslený traktor.)

Obrázek 5 - kresba respondenta 5 - představa o škole

Respondent 6

Chlapec jako jediný na obrázku nakreslil kromě sebe (postava nejvíce napravo) i své rodiče. Svou kresbu začal postavami, pak nakreslil školu a na konec okolí - stromy, květiny a ptáka. Nakonec označil budovu školy z pravé strany nápisem „škola“. Chlapec postupoval při kresbě velice pomalu a všechny objekty kreslil se stejnou pečlivostí.

Kresbu po skončení práce popsal: *„My jsme tam s tátou a mámou, ale pak už půjdu sám, tady do té školy, ona je taková žlutá, víš? Já jsem to tam napsal, protože já to umím už.“* Když jsem se ptala co by na obrázek mohl ještě nakreslit, odpověděl: *„Tam už se nic nevejde, ještě hřiště, ale to by bylo velký moc.“*

Obrázek 6 - kresba respondenta 6 - představa o škole

5.3 Analýza kreseb

Obsah kreseb, rozvržení prostoru, výskyt objektů

Děti využívaly pro svou kresbu celou plochu papíru a vyplnily téměř celý prostor, který měly k dispozici. Nejplnější kresbu vytvořil respondent č. 6. Na obrázcích se ve všech případech objevovala postava, která představovala autora obrázku. Na této části obrázku si také děti dávaly nejvíce záležet a velice pečlivě ji vybarvovaly. Ve všech případech také tuto postavu začaly vytvářet jako první a umístily ji do středu obrázku. Jeden z chlapců (R6) ke své postavě nakreslil jako jediný ještě další dvě osoby. Kromě jedné kresby (R2), jsou postavy dětí umístěny vedle školy, nebo v krajině a na obrázku je vyznačena země a nebe. Pro dívku (R2) byla zřejmě nejdůležitější kresba postavy a tak jí zaplnila celý prostor.

Škola se vyskytla pouze na třech obrázcích (R3, R5, R6). Děti se školu snažily znázornit, tak jak si ji pamatují a také správně vystihnout její barvu. Popisovaly ji jako vysoký dům s mnoha okny. Při kresbě zdůrazňovaly, že kreslí „tu jejich školu“.

Dvě z dětí nakreslily také tašku do školy. Jedné z dívek (R1) se podařilo znázornit, jak nese tašku na zádech a jeden z chlapců (R5) si se zobrazením tašky poradil tak, že ji umístil na zem vedle školy. Přestože ostatní děti tašku nekreslily, při popisu obrázku připouštěly, že ji mají na zádech, ale není vidět, nebo by ji chtěly nakreslit, ale neví jak. Pro děti bylo zřejmě obtížné zobrazit věc, která z jejich pohledu není vidět, ale samy pro sebe si určily, že tam je a tak se jejímu zobrazení vyhnuly.

Znázornění emocí, vztahu dítěte ke škole

Všechny postavy, které děti nakreslily, se usmívají a celkově vyjadřují kladné emoce. Pro všechny obrázky si děti vybíraly živé a veselé barvy a jejich kresby jsou již na první pohled pozitivně laděné. Děti si pro jednotlivé objekty vybíraly takové barvy, které odpovídají realitě.

Při kresbě obrázků se u dětí projevoval jejich temperament a povahové vlastnosti. Děti, které bývají tišší a umírněnější ve svých projevech (R3, R1), postupovaly při své práci velice pečlivě, uvážlivě a vše si dopředu promýšlely. Také častěji váhaly, jejich tahy tužkou byly lehké a kreslily velice pomalu. Naopak děti, které jsou velice živé, aktivní a komunikativní (R5, R2, R4), kreslily své obrázky pomocí rychlých rázných tahů, na tužku více tlačily a vybarvování jednotlivých

objektů nebylo tak pečlivé. Nad kresbou se příliš nerozmýšlely a hned poté, co jsem jim předložila papír a pastelky, začaly pracovat.

Z kreseb a komentářů dětí lze usuzovat, že děti se na školu těší, každé však jiným způsobem a s různou intenzitou, roli školáka přikládají velký význam a vnímají její důležitost. Předměty a osoby, které kreslí, se snaží zobrazovat, tak jak je znají, jak ve skutečnosti vypadají.

5.4 Interpretace výsledků

Hlavním cílem mé práce bylo zjistit, jak a čím jsou děti motivované ke škole, co od školy očekávají, čeho se obávají, jakou mají o škole představu a proč si myslí, že musí chodit do školy.

V této části práce bych se pokusila shrnout výsledky výzkumu, které jsem získala pomocí dvou výzkumných metod - analýzy kresby a rozhovoru. Tyto výsledky budu interpretovat vzhledem k cílům, které jsem si stanovila:

Jak si děti školu představují.

Představu o škole si děti často utváří v souvislosti se zápisem do první třídy. Z informací, které jsem získala, je patrné, že zápis je pro dítě silným zážitkem a mnohdy také jediným okamžikem, kdy se může dítě se školou seznámit. Proto se děti ve svých představách zmiňují o věcech, které při zápisu prožily a které ve škole viděly. Při popisu školy se zaměřují na konkrétní věci jako je vybavení, třída, výzdoba apod. Co se týče představy o průběhu vyučování, děti už mají určitou představu, jak bude probíhat.

Některé vědí, že vyučování se skládá z jednotlivých předmětů, jejich obsah však většinou nedovedou popsat. Děti si také představují, že po návratu ze školy budou muset nejprve vypracovat úkoly, a poté se budou moci věnovat jiným činnostem. Role žáka má v představách dětí větší důležitost a prestiž než role předškoláka. Důležitým znakem, podle kterého se pozná žák, je podle nich školní taška, jeho věk a také to, že se učí.

Na co se děti těší do školy.

Z informací, které jsem získala, vyplynulo, že děti se většinou do školy těší. Každé z nich však upřednostňuje jiné věci a z jejich projevů, které jsem pozorovala v průběhu rozhovorů, je patrná různá intenzita jejich „těšení“. Přestože každé dítě má svoji představu, co by chtělo ve škole dělat, objevují se v jejich představách

společné znaky. Děti nejčastěji uváděly činnosti, které mají spojitost s učením (psaní, počítání, malování apod.), mimoškolní činností (kroužky) a těšily se také na kamarády a známky.

Rozdílnost v motivaci jednotlivých dětí může být dána odlišnými potřebami každého dítěte. U některých dětí převažují poznávací potřeby a touží se dozvědět a poznat něco nového. Některé z dětí mohou být orientovány více na úspěch a na výkon a těší se, jak budou ve škole úspěšné a na známky, které budou dostávat. Děti, u kterých převažují sociální potřeby, které se rády pohybují v kolektivu, se zase pravděpodobně budou těšit na kamarády. Na motivaci dětí také mohou působit jejich rodiče a příbuzní, kteří mohou dětem vyprávět, co je ve škole čeká a děti si na základě těchto vyprávění vytvoří představu, na kterou se těší.

Čeho se děti v souvislosti se školou obávají.

Rodiče často předpokládají, že jejich dítě, pokud to na sobě nedává nějakým způsobem znát, žádné obavy ze školy nemá. Některé děti se však v souvislosti se vstupem do školy mohou obávat některých věcí, i když se o nich nezmiňují, nebo nejsou patrné z jejich projevů. Zjistila jsem, že děti se obávaly věcí, se kterými mají v současné době špatné zkušenosti a nebo nových věcí, které jsou pro ně neznámé. Děti se také mohou bát neúspěchu v některých předmětech nebo činnostech. Přepokládám vzhledem k výpovědi dětí, že činnosti, u kterých předpokládají svůj neúspěch, jsou ty, které je nebaví a dítě je za tyto činnosti převážně negativně hodnoceno. Nebo, že způsobu jakým tyto činnosti a předměty prezentuje okolí, dítě usuzuje, že jsou obtížné. Děti se mohou také obávat neúspěchu, pokud se domnívají, že s nástupem do školy budou přísněji hodnoceny a v důsledku toho nebudou schopni plnit zadané úkoly a získají tak špatné známky.

Jaké hlavní změny děti od školy očekávají.

Výsledky výzkumu ukázaly, že každé dítě očekává, že nástup do školy sebou přinese určité změny. Největší změnu vidí děti ve skutečnosti, že už nebudou mít tolik volného času a místo hraní jim přibude více učení a povinností. Děti si uvědomují, že činnosti, které budou dělat, už si nebudou moci vybírat jen podle svého uvážení, ale budou muset plnit úkoly, které jim budou zadávány. Očekávají, že se budou muset na školu připravovat také doma a svým oblíbeným činnostem se budou moci věnovat, až po splnění všech zadaných úkolů.

Děti tyto změny vnímají různě. Některé nové povinnosti a úkoly vítají s nadšením, jiné by si radši hrály a skutečnost, že se budou muset učit, vnímají jako omezení svého volného času.

Jak děti zdůvodňují fakt, že musí chodit do školy

Děti nemají ještě jasnou představu, proč musí chodit do školy. Vzdělání dávají nejčastěji do souvislosti s konkrétními činnostmi, méně často je pak spojují s dalším uplatněním v budoucím životě a získáním zaměstnání. Nejčastějším důvodem pro povinnou školní docházku je to, aby všechno uměly a aby byly chytré.

Závěr

Ve své práci jsem se věnovala otázkám, které měly objasnit, jaká očekávání, představy, obavy a přání mají děti v souvislosti s nástupem do školy. Z poznatků, které jsem získala z literatury a výzkumu, jsem dospěla k přesvědčení, že nástup do školy vnímají děti jako významnou událost. Přestože si v tomto věku ještě neuvědomují plný význam vzdělání, jsou děti schopné uvést na konkrétních příkladech využití poznatků, které ve škole získají.

Děti jsou nejčastěji motivovány ke škole touhou po poznání, po kamarádech, po nových zážitcích, jsou hrdé na to, že budou v roli školáka a čekají, že jim tato role přinese také větší úctu lidí z okolí, kteří na ně budou nahlížet jako na starší a schopnější. Děti jsou si vědomy, jaké změny jim tato nová role přinese, ví, že budou mít méně času na hru a více povinností. Většinou předpokládají, že budou úspěšné, i když mohou mít určité obavy. Vzhledem k tomu, že na utváření vztahu dětí ke škole mívá největší vliv rodina, myslím si, že je důležité, aby rodiče s dětmi o škole mluvili, odpovídali na jejich otázky a sami se svých dětí ptali na jejich obavy a přání. Pokud budou vědět, z jakých situací mají děti strach, mohou se na ně společně připravit a tyto obavy dítěte zmírnit.

Důležité pro motivaci dítěte je také zázemí, ve kterém dítě vyrůstá, jak je podporována snaha dítěte a jakých podnětů se mu z okolí dostává. Pro dítě jsou důležité takové hodnoty, jaké upřednostňují jeho rodiče a podle kterých jedná. Tyto hodnoty si také odnáší sebou a ve škole se podle nich řídí.

Proto je pravděpodobné, že děti budou ke škole zaujímat stejný postoj, jaký pozorují u svých rodičů.

Myslím, že by bylo zajímavé uskutečnit výzkum, ve kterém by se pozorovalo, jak se u dětí bude vyvíjet vztah ke škole v následujících letech, kdy se děti začínají více osamostatňovat a také jaký podíl má na utváření tohoto vztahu rodina dítěte.

Použité zdroje

Literatura:

BENÍŠKOVÁ, T. První třídou bez pláče. Praha: Grada Publishing, 2007.

ISBN 978-80-247-1906-1

ČÁP, J., MAREŠ, J. Psychologie pro učitele. Praha : Portál, 2001.

ISBN 80-7478-463

FONTANA, D. Psychologie ve školní praxi. Vyd. 1. Praha: Portál, 1997.

ISBN 80-7178-063-4

HELUS, Z.: *Dítě v osobnostním pojetí*. Praha: Portál, 2004.

ISBN 80-7178-888-0

HELUS, Z.: Sociální psychologie pro pedagogy. Praha: Grada, 2007.

ISBN 978-80-247-1168-3

HRABAL, V. - KOL. *Psychologické otázky motivace*. 2. vyd. Praha: SPN, 1989.

ISBN 80-04-23487-9

KOŤÁTKOVÁ, S. *Dítě a mateřská škola*. Praha: Grada, 2008.

ISBN 978-80-247-1568-1

KUTÁLKOVÁ, D. *První třídou bez problémů*. Praha: Galén, 2004.

ISBN 80-7262-267-6

LANGMEIER, J., KREJČÍŘOVÁ, D. *Vývojová psychologie*. (4.vyd) Praha: Grada, 2006.

ISBN 80-247-1284-9

ŘÍČAN, P.: *Cesta životem*. Praha: Portál, 2004.

ISBN 80-7367-124-7

SEDLÁČKOVÁ, D. *Rozvoj zdravého sebevědomí žáka*. Praha: Grada Publishing, 2009.

ISBN 978-80-247-2685-4

SPILKOVÁ, V. a kol.: *Proměny primárního vzdělávání v ČR*. Praha: Portál, 2005.

ISBN 80-7178-942-9

ŠRÁMKOVÁ, M. *Rukověť rodiče malého školáka*. Praha: Albatros, 2005.

ISBN 80-00-01491-2

ŠTECH, S, VIKTOROVÁ, I. *Vztahy rodiny a školy - hledání dialogu*. in Kolláriková. Praha: Portál, 2001.

ISBN 80-7178-585-4

VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie: dětství, dospělost, stáří.*, Praha: Portál, 2000.

ISBN 80-7178-308-0

VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie I: Dětství a dospívání*. Praha: Karolinum, 2005.

ISBN 80-246-0956-8

VERCKÁ, N. *Jak pomáhat dětem při vstupu do školy*, Praha: NLN, 2002, s.r.o.

ISBN 80-7106-474-2

ZELINKOVÁ, O. *Pedagogická diagnostika a individuální vzdělávací plán*. Praha: Portál, 2007.

ISBN 978-80-7367-326-0

Internetové zdroje:

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. *Národní program rozvoje vzdělávání v České republice: Bílá kniha*. Praha: Ústav pro informace ve vzdělávání - nakladatelství Tauris, 2001.

<http://www.msmt.cz/bila-kniha/narodni-program-rozvoje-vzdelavani-v-ceske-republice-bila-kniha-2001?highlightWords=bílá+kniha> (online verze)

ISBN 80-211-0372-8

Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání. Praha: 2006, Výzkumný ústav pedagogický v Praze.

http://www.vuppraha.cz/wp-content/uploads/2009/12/RVP_PV-2004.pdf (online verze)

ISBN 80-87000-00-5

Seznam příloh

Příloha č.1: Okruhy polostrukturovaného rozhovoru

Příloha č.2: Kresby dětí

Příloha č.3: Přepisy rozhovorů s dětmi

Příloha č.1: Okruhy polostrukturovaného rozhovoru

Těšíš se do školy? Proč?

Je něco na co se těšíš - nětěšíš?

Už si někdy byl/a ve škole? Jak se ti tam líbilo?

Jak se ti líbilo u zápisu? Co se ti tam líbilo? Na co si pamatuješ?

Co myslíš, že se změní, až půjdeš do školy?

V čem to bude jiné než ve školce?

Jak asi bude vypadat tvůj den, až půjdeš do školy?

Podle čeho se pozná, že jsi žák?

Co myslíš, že budeš muset dělat doma a ve škole? Přibudou ti nějaké povinnosti?

Co nejraději děláš doma a ve školce? Myslíš, že to budeš dělat i ve škole?

Co by si rád/a ve škole dělal/a? Co by se ti tam líbilo/nelíbilo?

Máš strach z něčeho, co tě může ve škole potkat?

Proč myslíš, že musíš chodit do školy?

Proč myslíš, že je učení důležité?

Jak myslíš, že ti to ve škole půjde? Co ti asi půjde nejlépe? Jaké asi budeš dostávat známky?

Mluvíte s rodiči doma o škole? Co ti rodiče povídají? Připravujete se doma na školu?

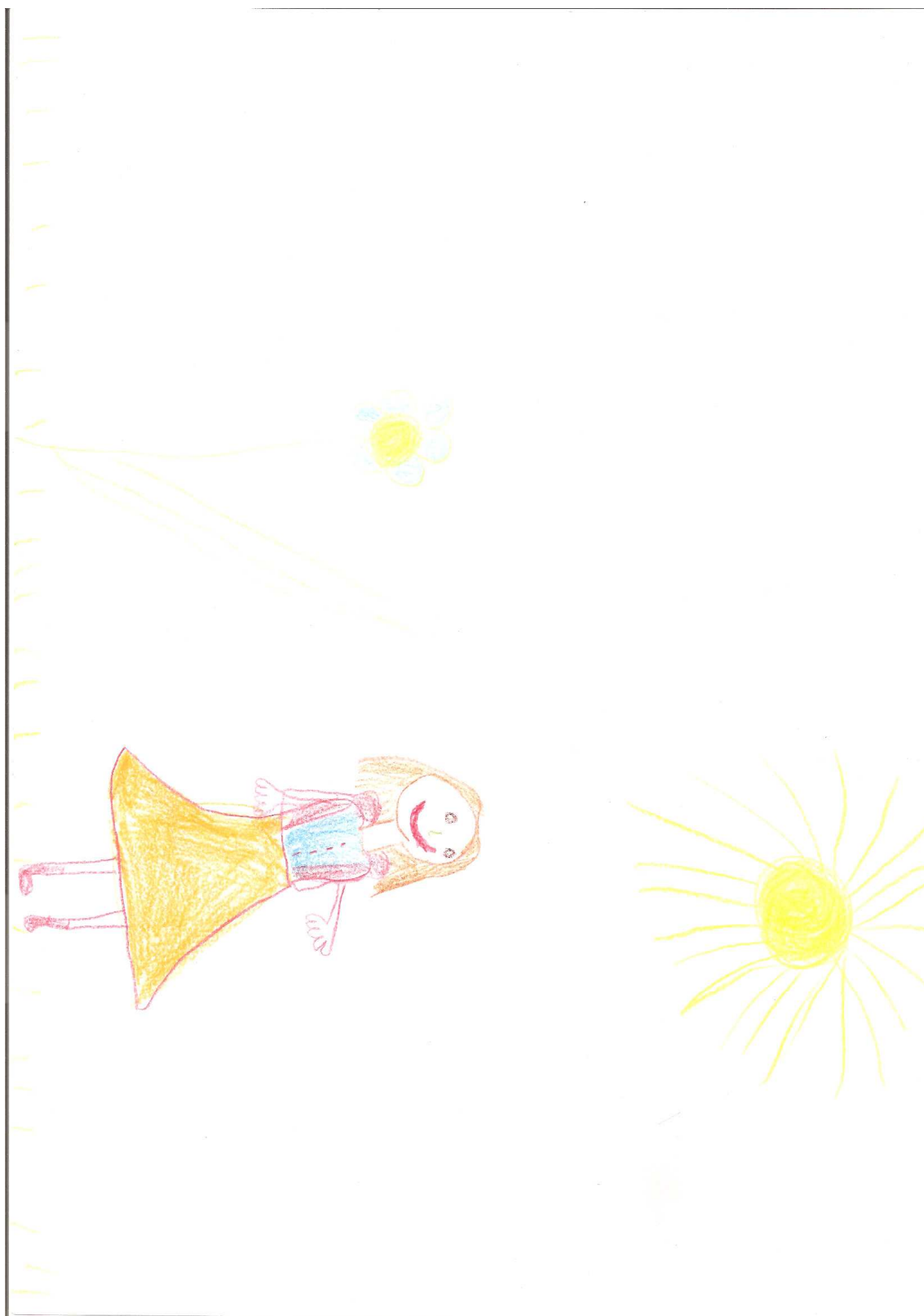
S kým ještě mluvíš o škole? Co ti povídají?

Máš sourozence, který už chodí do školy? Co ti říká o škole bráška, sestra? Jak se připravuje na vyučování? Baví ho chodit do školy?

Povídáte si někdy o škole ve školce? O čem si povídáte? Hrajete si s ostatními na školu? Jak to probíhá?

Máš nějaké kamarády, s kterými půjdeš do školy?

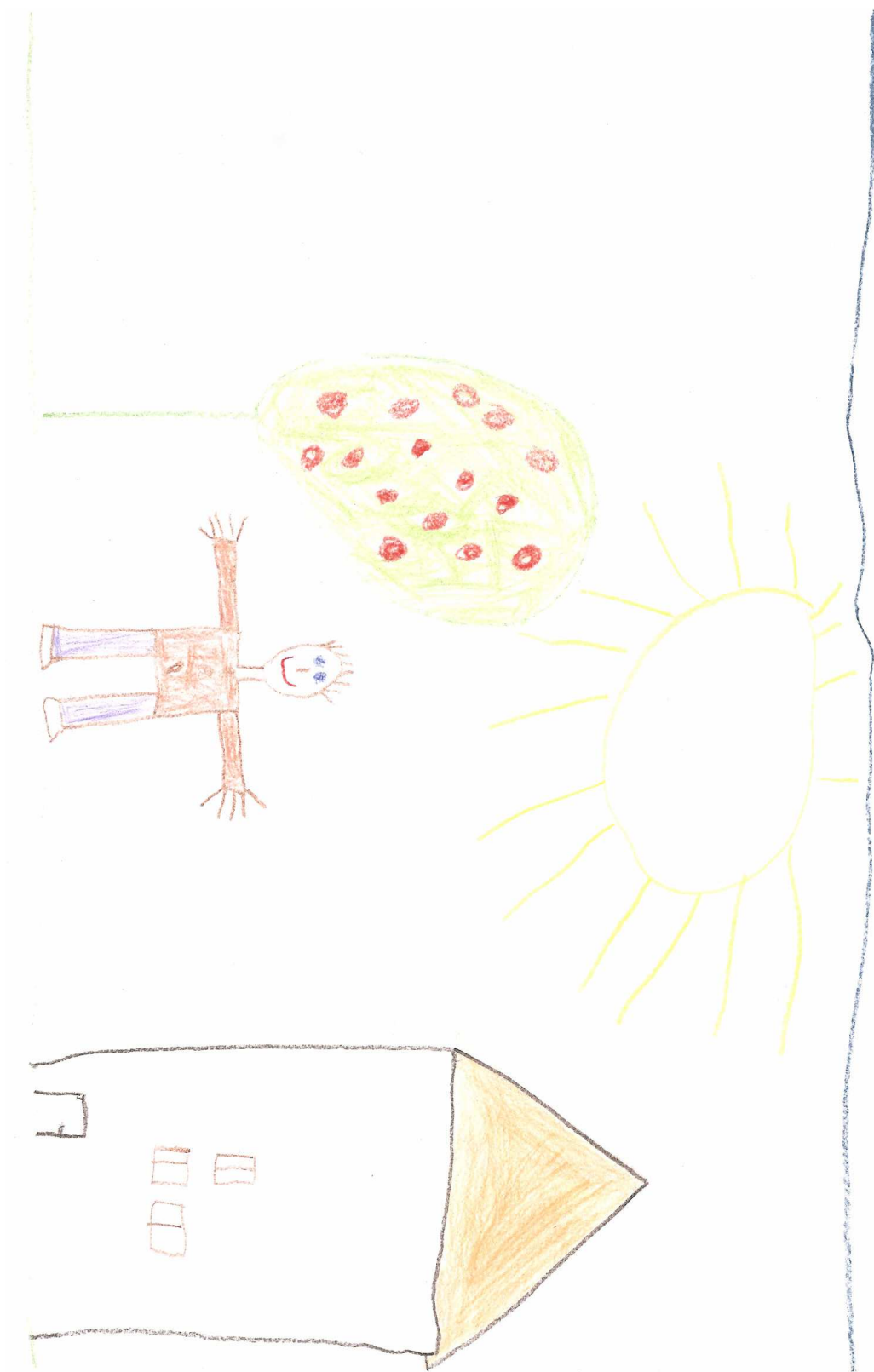
Příloha č. 2: Kresby dětí

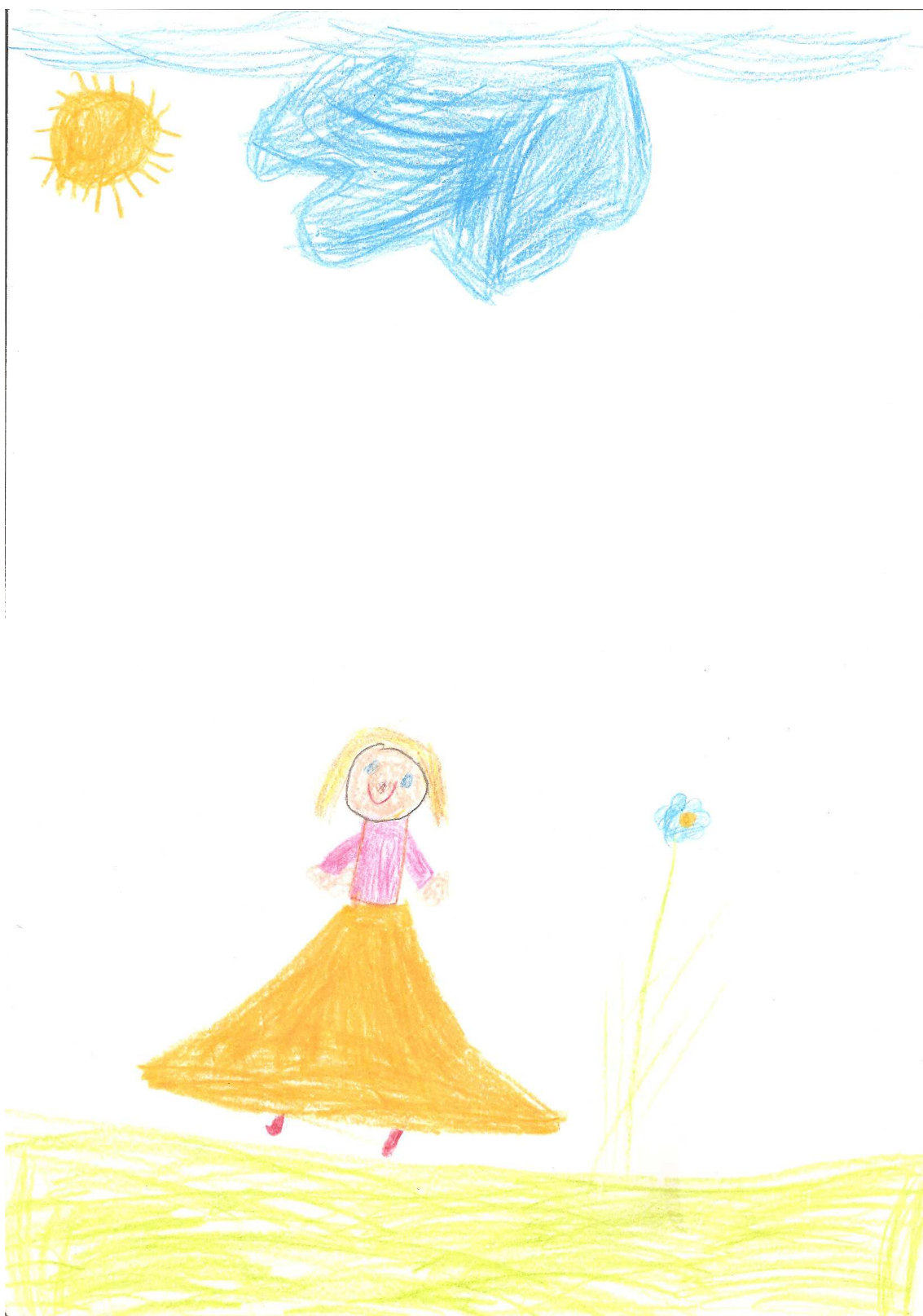
Kresba respondenta 1: Představa o škole

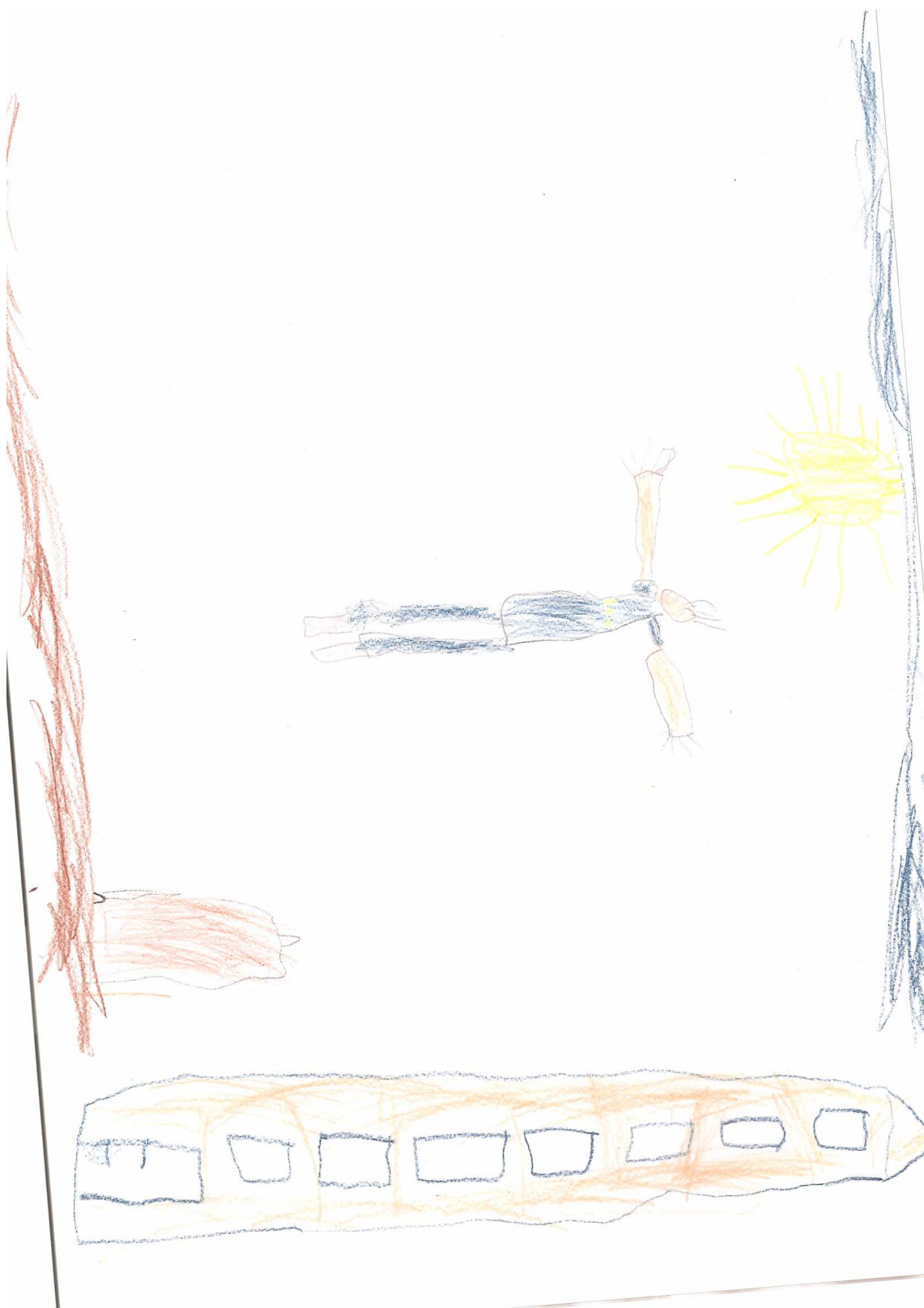
Kresba respondenta 2: Představa o škole

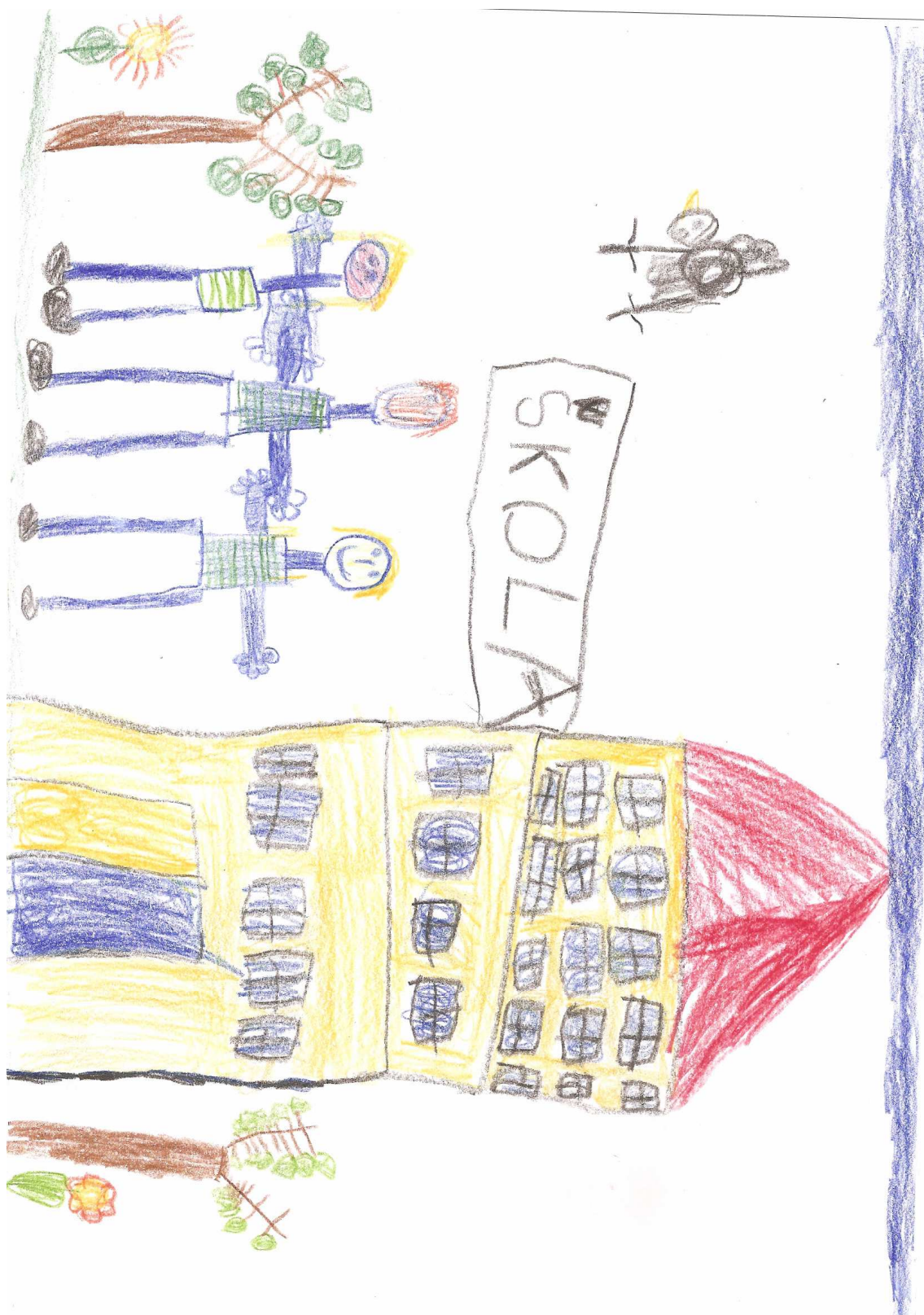
Kresba respondenta 3: Představa o škole

Kresba respondenta 4: Představa o škole

Kresba respondenta 5: Představa o škole

Kresba respondenta 6: Představa o škole

Příloha č.3: Přepisy rozhovorů s dětmi

R1

Těšíš se do školy? *Hmmm. Jo? Hodně? Jo.*

A na co se těšíš? *Až budu psát, počítat a umět taky číst, a co třeba budete číst? Třeba nějaký knížky. Aha a je něco na co se nětěšíš? Ne není. Nic? Ne není.*

Už si někdy byla ve škole? *Jenom u zápisu a podívat se tam jenom, podívat se? A s kým? S maminkou a podívala jsem se i do družiny. A co se ti tam líbilo? Že tam měli hezký omalovaný obrázky na zdi, podmořskej svět a afriku, a bylo tam něco co se ti nelíbilo? Nic tam nebylo co se mi tam nelíbilo a všechno se mi tam líbilo.*

A u zápisu se ti líbilo? *Hmm, tam to nebylo těžký. Jo? Nebylo to těžký? Bylo tam všechno co já umím A na co si nejvíc pamatuješ? Že sme tam kreslili obrázky a hádali jsme jaký jsou tvary.*

Co myslíš, že se změní, až půjdeš do školy? *Že už nebudu si moct jako hodně hrát, že budu dělat úkoly, ale bude to hezký. Bude to hezký? A v čem? Hm, v tom co tam budu dělat. Aha.*

V čem to bude třeba jiné než ve školce? *Že si nebudu jako moct hrát a že budou samý hodiny.*

Jak asi bude vypadat tvůj den, až půjdeš do školy? *Pěkně. A zkusíš mi to nějak popsat třeba? Se na to budu těšit. Tak si to zkus představit, ráno vstaneš a pak? Se oblíknu, nasnídám a půjdu do školy. Hmm a co budeš dělat ve škole? Nejdřív si půjdu hrát do družiny, ale tam se děti tam maj převlíct ve šatně. A potom? A pak si půjdu hrát do té družiny a pak nás paní družinářka odvede do třídy a půjdeme se učit. A budete se učit, aha. A co se asi budete učit? Budeme se učit psát a pak třeba počítat. A co budeš dělat až přijdeš domů? Pak si půjdu psát úkoly. A až je doděláš? Pak si možná půjdu chvilku hrát.*

Podle čeho myslíš, že se pozná, že jsi žák? *Že třeba budu chodit s taškou do školy. A ještě podle něčeho? Že třeba budu umět psát. Ještě něco tě napadá? Hmm, už nic.*

Co myslíš, že budeš muset dělat doma a ve škole? *Že tam třeba budu malovat a budu mít různý úkoly.*

A co nejraději děláš doma a ve školce? *Hraju si, A ještě něco ráda děláš? Nejradši se převlíkám za něco. Jo? Převlíkáš? Myslíš, že si budeš hrát i ve škole? Jenom v družině na chvilku.*

Co by si ráda ve škole dělala? *Psát a počítat a taky umět číst.* Co by se ti tam líbilo? *Že třeba tam budu dělat hezký věci.* Hezké věci? A jaké třeba? *Třeba se něco učit.* A co by se ti tam nelíbilo? Co by si tam nechtěla dělat? *Nic.*

Máš strach z něčeho, co tě může ve škole potkat? *Nebojím.* Třeba že se ti něco nepovede? *Nenene.*

A proč myslíš, že musíš chodit do školy? *Abychom se všechno naučili.*

Aha a myslíš, že je učení důležité? *No protože jinak bysme neuměli skoro nic.* A k čemu můžeš potřebovat učení? *Abysem si furt nehrála.* A co by si teda dělala? *Třeba se učila.*

Jak myslíš, že ti to ve škole půjde? *Dobře.* Co ti asi půjde nejlépe? *Asi to psaní.* A co myslíš, že ti nepůjde? *Nemyslím nic.* Jaké asi budeš dostávat známky? *Třeba samý jedničky.* Samý jedničky, aha.

A mluvíš někdy s rodiči doma o škole? *Ne, ale mamka mi jednou říkala, když byla na rodičáku ten seznam Seznam?* Co si máte přinést do školy? *Hmm, ale jsou to hodně věci.* A půjdete je nakupovat s někým? *Joo, do papírnictví.* A těšíš se na to? *Hmm, jo.* A jinak už si o škole nepovídáte? Třeba mamka ti něco povídá? *Ne, ona to totiž sama ví.* A ty se jí na něco ptáš? *Nene.* Neptáš? *Ne.* A připravujete se doma na školu? *Hmmm, asi ne, ale ráda vymaluju něco taky.*

A s někým jiným mluvíš o škole? *Hmm, s nikým*

Máš nějakého sourozence, který už chodí do školy? Dva *bratry.* A chodí do školy? *Jeden už je na vysoký a jeden učí italštinu.* Ty jo. A ten co chodí do školy, co ti říká o škole? *Jenom trochu, protože studuje na doktora.* A připravuje se nějak na školu? *On už toho hodně umí.* Aha, takže se moc nepřipravuje? *Ne.* A baví ho chodit do školy? *Baví.*

Povídáte si někdy o škole ve školce? *Nene.* O ničem? *Ne.* Hrajete si někdy s ostatními na školu? *Nehrajeme.*

Máš nějaké kamarády, s kterými půjdeš do školy? *Mám, A. a K.*

Těšíš se do školy? *Hmm, těším. Těšíš? A na co se tam těšíš?*

Mamka mě chce přihlásit na pár kroužků třeba. Na kroužky se těšíš? Jo. A je něco na co se netěšíš? Moc se nětěším na čtení. Myslíš, že ti to nepůjde? Protože už mi to teď nejde moc.

Už si někdy byla ve škole se podívat? *Jenom u zápisu.*

A jak se ti líbilo u zápisu? *Hmm libilo. Co se ti tam líbilo? Líbila se mi celá třída. Aha a ještě něco? Hmm, už nevím. A je něco co se ti tam nelíbilo? Libilo se mi tam všechno.*

Co myslíš, že se změní až půjdeš do školy? *Nevím. Co by se mohlo změnit? Třeba ta radost by se trošku změnila. Radost by se změnila? A jak? Třeba by tam byli přísný a takhle by se to změnilo. Aha, že by třeba byla přísná paní učitelka? To by si nechtěla? Ne.*

A v čem to bude jiné než ve školce? *Že si tam nebudu hrát a po obědě nebudu moct odpočívat.*

Jak asi bude vypadat tvůj den, až půjdeš do školy? *Nevím. Nevíš? Zkus si to představit, ráno vstaneš,... ráno vstanu a mamka mě bude hnát do skříně, abych se oblíkla rychle. Aha. A k tomu se nám miminko narodí. Miminko se ještě narodí, to bude hodně věcí najednou vid? Hmm, to jo. A když se oblíkneš, tak co budeš dělat? Pak si vyčistím zuby, vezmu si tašku a půjdu do školy. Co budeš dělat ve škole? Učit se. A když přijdeš? Svlíknu se a budu se zase učit úkoly, který mi nandaj. A potom když budeš mít hotové úkoly? A pak si půjdu možná hrát.*

Podle čeho se pozná, že jsi žák? *Jako že ti je hodně roků a že chodíš do školy.*

Co myslíš, že budeš muset dělat doma a ve škole? *Přibydou ti nějaké povinnosti? Asi jo, že si nebudu moct hrát, jako když přijdu domů ze školky. A takový,...*

Co nejraději děláš doma a ve školce? *Třeba maluju. Myslíš, že budeš malovat i ve škole? ... myslím, že jo, mamka mě přihlásila na výtvarku. Na ten kroužek, vid? To si vlastně říkala.*

Co by si ráda ve škole dělala? *Třeba jako učení? Třeba. Třeba nějaký počty. Co by se ti tam líbilo? Třeba hodný učitelky, a aby tam nebyli hlavně přísný. A co by se ti nelíbilo? No kdyby tam ty děti byli zlý a řvali na mě.*

Máš strach z něčeho, co tě může ve škole potkat? *Trošku, že třeba by mě někdo nemohl odvést domů, protože mi bydlíme až v Chotýčanech. Aha, to budeš jezdit autobusem? Mamka říká, že až budu větší, tak budu jezdit sama.*

Proč myslíš, že musíš chodit do školy? *Abych se něco naučila třeba, abych byla šikovná.*

Proč myslíš, že je učení důležité? *No abysem byla chytrá, abysem nebyla líná. A k čemu to můžeš potřebovat? Hmm. Třeba čtení a psaní. Abych mohla si třeba si číst časopisy a takový,...*

Jak myslíš, že ti to ve škole půjde? *Dobře. Co ti asi půjde nejlépe? Třeba počítání, čtení jenom trošičku. A je něco co ti asi nepůjde? To ne,... Takže ti půjde všechno? Hmm, ale čtení trošku. Jaké asi budeš dostávat známky? Jedničky a pár dvojek.*

Mluvíte s rodiči doma o škole? *Mamka říká, že budu muset být hodná a tat'ka říká, že když ne tak že bude nářez. To u O. chodí taky u mího kamaráda, on chodí do školy, jednou dostal čertíka a nesměl vůbec ven. A za co dostal čertíka? Jako že zlobil. Aha. A ještě si o něčem povídáte? Ne už ne, ale mamka mě hodně učí se připravovat, abych byla šikovná. Takže děláte nějaké cvičení třeba? Třeba mám takovou knížku, tu mi koupila na čtení, a mám takovou knížku s počtama. My cvičíme, mamka mi dělá takový tvary,...*

S kým ještě mluvíš o škole? *S nikým už, jenom s O. To je ten kamarád, vid? A co ti povídá? Co tam třeba budu dělat, kolik hodin tam budu, ja už vim kolik hodin tam budu. První den 1 hodinu, druhý den 2 hodiny,...*

Baví O. chodit do školy? *No, radši by chodil do školky. A jak se připravuje na vyučování? No, ráno ho mamka brzy vyžene, tak si všechno připraví. Musí se nasnídat a pak už sám chodí do školy.*

Povídáte si někdy o škole ve školce? *Nepovídáme, ale učí nás počty. Hrajete si někdy tady s ostatními na školu? Hmm, ja ani už nevím, ale taky si hraje tat'ka se mnou,...*

Máš nějaké kamarády, s kterými půjdeš do školy? *Jo, A. pak ještě T. a pak ještě někdo to si nemůžu vzpomenout,... čtyři děti se mnou budou chodit, ještě K. teda,...*

Těšíš se do školy? *Docela dobře.* Docela dobře, jo? A už si tam někdy byl se podívat? *Joo.* U zápisu třeba? *Já nevím, co je to.* Zápis to je, když přijdeš do školy a oni ti tam dávají úkoly a ptají se tě na různé věci. Třeba říkáš básničku. *Básničku to jsem tam zpíval.* A co jsi tam ještě dělal? *Ještě jsem házel s míčem.* A co ještě? *A potom už nevím.* A líbilo se ti tam? *Líbilo se mi tam.* A na paní učitelky si pamatuješ? *To si už nepamatuju.*

Je něco na co se tam těšíš? *Že se tam budu učit.* A co se budeš učit? *Třeba malování.* A ještě něco? *Nevím.* A co tam třeba budete malovat? *Obrázky.* A je něco na co se tam netěšíš? *Matika a čeština se mi nelíbí.* Co myslíš, že budete dělat v matice a češtině? *Já nevím.*

Co myslíš, že se změní, až půjdeš do školy? *Jiný věci budu dělat.* Jaké věci třeba? *Nevím.*

V čem to bude jiné než ve školce? *Nebudeme chodit ven a hrát si.*

Jak asi bude vypadat tvůj den, až půjdeš do školy? *Asi hezky.* Zkus to nějak popsat. Třeba ráno vstaneš a pak? *Se oblíknu a potom si vezmu tašku a jdu do školy.* A co tam budeš dělat? *Kreslení a...* Třeba počítání? A písmenka. *Ja už jsem se naučil tři písmenka.* A myslíš, že se tam budeš učit další? *Hmm.* A když přijdeš domů? *Myslím, že se tam budu taky učit.* A ještě něco jiného? Až se doučíš? *Tak si zapnu počítač.* A co na něm budeš dělat? *Na něco se dívat.* Na co třeba? ... třeba nějaký hry? *Jo hry hraju. Nejradši hraju Strongo, ale to mi nejde nainstalovat.*

Podle čeho myslíš, že se pozná, že jsi žák? *Že se chodí do školy.* A ještě podle něčeho? *Oblečení.* Co by měl třeba umět? *Učit se.*

Co myslíš, že budeš muset dělat doma a ve škole? *Třeba kreslení a učení.* Co si třeba budeš muset připravovat? *Myslím, že tašku a tužky.*

Co nejraději děláš doma a ve školce? *Nejradši si hraju.* A s čím třeba? *S traktorem. S kolem a malováním.* Myslíš, že si budeš hrát i ve škole? *To ne asi.*

Co by si rád ve škole dělal? *Kreslení.* Rád kreslíš? *Docela rád.* Co by si chtěl mít ve škole? *Kamarádi.* Ty ze školky? *Hmm, jo.* Co bys tam nechtěl? *Ta matika a ta čeština.* Myslíš, že bude těžká? *Jo.* Někdo ti to povídal? *Ne.*

Máš strach z něčeho, co tě může ve škole potkat? *Mám strach, že mi dají pětku.* Co myslíš, že to znamená, když ti jí dají? Za co bys jí moh dostat? *Že jsem se špatně učil.* Máš strach, že ti něco nepůjde? *Hmm.* Myslíš, že by se doma zlobili, kdyby ti to nešlo? *Ja myslím, že ne.*

Proč myslíš, že musíš chodit do školy? *Abysem se správně učil.*

Proč myslíš, že je učení důležité? *Už nevím.* K čemu je třeba čtení a počítání? ... K čemu je ti třeba kreslení, až budeš chodit do práce? *To už mi nebude k ničemu, to budu dělat jen tak.*

Jak myslíš, že ti to ve škole půjde? *Myslím že dobře.* Co ti asi půjde nejlépe? *Kreslení.* A co ti asi nepůjde? *Matika.*

Mluvíš s rodiči doma o škole? *Hmm, docela jo.* Co ti rodiče povídají? *Já nevím.* Říkají ti třeba, co tam budeš dělat? Ptáš se rodičů někdy? *Asi ne, ...* Připravujete se doma na školu? *Nějak jo.* A co děláte? *Připravujeme batoh.* Jako věci do školy? *Jo.* A nějaké cvičení? *Jsem maloval písmenka.* S maminkou? *Ne sám.*

Máš nějakého sourozence, který už chodí do školy? *Mám brášky. M. ten už jezdí s autem.* A ten druhý? *Ten už jezdí do školy.* Co ti říká o škole? *Mě nic neříká.* A s rodičema o ní mluví? *S rodičema jo.* A co jim povídá? *Že dostal jedničku.* A zlobí se naněj někdy, když mu něco nejde? *Asi ne.* Jak se připravuje na vyučování? *Nějaký úkoly.* Baví ho chodit do školy? *Nebaví, on by tam nechtěl chodit.*

Povídáte si někdy o škole ve školce? *Ne-e.* Hrajete si s ostatními na školu? *Nevím, ne.*

Máš nějaké kamarády, s kterými půjdeš do školy? *Nemám.* A myslíš, že si tam nějaký najdeš? *Myslím, že jo.*

Těšíš se do školy? *Trošku jo, ale moc ne.*

Na co se nětěšíš? *Netěším se na to, že mě tam I., bude otravovat, protože se na mě bude na něco pořád ptát a ptát a pak si to splete a udělá to špatně. Myslíš, že spolu budete sedět v lavici? Myslím, že ne. A je něco na co se těšíš? Těším se, až budu mít, když budu mít samý jedničky.*

Už si někdy byla ve škole? *Já jsem byla jen u zápisu. Jak se ti tam líbilo? Hezky, a když jsme tam měli něco opsat dolů, tak Ivan to udělal špatně a já ne.*

A je něco co se ti tam nelíbilo? *Všechno se mi líbilo.*

Co myslíš, že se změní, až půjdeš do školy? *Hmmmm. Jo, protože si nebudu moct dělat všechno, co chci a nebudu si moct skákat na trampolíně.*

V čem to bude jiné než ve školce? *Že tam musíš dělat pořád a pořád úkoly. Jenom tam bude špatný jídlo, jsou tam bacily. Ja si tam vezmu jídlo od maminky.*

Jak asi bude vypadat tvůj den, až půjdeš do školy? *Ani nebudu snídat a hned půjdu do školy, teda budu tam moct být jednu hodinu, protože školu mám hned blízko, to bych tam stihla dřív, než by někdo řekl deset. Ty bydlíš blízko u školy? To se máš. Jo já ji mám hned před barákem.*

Podle čeho se pozná, že jsi žák? *Musí umět trochu psát. A ještě něco? Počítat.*

Co myslíš, že budeš muset dělat doma a ve škole? *Přibydou ti nějaké povinnosti? No budu, protože hned jak přijdu ze školy, budu muset dělat úkoly. To je pravda a ještě něco jiného? Budeš mít třeba méně času? No tak o prázdninách nebudu muset dělat úkoly, to jenom když budu chtít, tak můžu, ...*

Co nejraději děláš doma a ve školce? *Ja si doma nejradši maluju, ale nejvíc mě baví když si s maminkou hraju a Ivan si hraje s tatínkem pexeso, kvarteto nebo karty,... a já si s maminkou hraju. Myslíš, že si budeš hrát i ve škole? Myslím, že ne.*

Co by si ráda ve škole dělala? *Nejradši bych si chtěla sedět vedle Andulky, nejradši bych tam chtěla skákat na trampolíně. Co by se ti tam nelíbilo? Nic bych tam nechtěla, ja bych tam chtěla dělat všechno, teda vlastně nechtěla bych tam chodit na záchod, mají tam hnusný a smradlavý záchody,... Někdo ti to povídal? Ne vim to, že tak páchnou.*

Máš strach z něčeho, co tě může ve škole potkat? *Ne nemám, mám jen strach, že neumím počítat, že neumím psát, protože hned po prázdninách jdu do školy. Aha,... Ale umím něco napsat už. No vidíš.*

Proč myslíš, že musíš chodit do školy? *Protože to musí každéj chodit do školy.*

Proč myslíš, že je učení důležité? *Hmmm. K čemu ti to bude třeba? K tomuhle (ukazuje na mikrofon), abych se pak mohla pochlubit, abych mohla chodit do stejné školy s A. a abych mohla sedět vedle I.*

Myslíš, že ti to ve škole půjde? *Myslím že jo. Co ti asi půjde nejlépe? Myslím, že počítání,... že mi nepůjde psát. Jaké asi budeš dostávat známky? Asi jenom samý pětky. Proč pětky? Protože jsem nešika. Proč myslíš, že jsi nešika? Protože si to myslím. Nebo budu dostávat samý trojky a dvojky, to ještě uvidím,...*

Mluvíte s rodiči doma o škole? *Ne, nevypráví, nevím, nevím. Nevypráví ti třeba, co tam dělali? Nevím, ale můžu ti říct, že Moje maminka nosila svojí mamince, která je teď moje babička nejoblíbenější, samý jedničky, moje nejoblíbenější protože mi dává, co chci a koupí mi co chci a kdy chci.*

Připravujete se doma na školu? *Nevím. Děláte cvičení třeba? Rovný kulatý kroužky a šneky a sněhuláky a ještě něco takovýho různýho.*

S kým ještě mluvíš o škole? *Třeba s A. A co ti říká? O čem mluvíte? Nevím.*

Povídáte si někdy o škole ve školce? *Moc ne. Ještě jsem si tady se svýma kamarádkama nepovídala. A hrajete si s ostatními na školu? Ne.*

Máš nějaké kamarády, s kterými půjdeš do školy? *Mám, ale je to kluk, I. kamarád, pak holčičky, ale těm je teprva pět, A. J., budou, až budu ve druhý třídě.*

Těšíš se do školy? *Hmm. Jo. Hodně? Hmm.*

A na co se těšíš? *Že tam budu mít kamarády ze školy. Kamarády? Jo a můj nejlepší K. A je něco na co se netěšíš? Netěším se na to, že tam budou ty holky, co mě otravují tady ve školce pořád. Myslíš, že tě budou otravovat i ve škole? Hmm. A taky to tam bude těžký, zvláště ty domácí úkoly.*

Už si někdy byl ve škole se podívat? *Hmm, u zápisu. A ještě někdy jindy než u zápisu? Už ne,... Mamka tam byla na třídní schůzku beze mě.*

A co se ti líbilo u zápisu? *Že když jsme tam šli do družiny, že mi tam vyhlásila už prvňáčkem. Takže si se byl podívat i ve družině? Tam budu chodit tam je fotbálek.*

Co myslíš, že se změní, až půjdeš do školy? *Že tam nebudu mít tak tolik kamarádů. Že tam nebudou další mí kamarádi. A ještě něco se změní? Hmm.*

V čem to bude jiné než ve školce třeba? *Že tam nesmím si nosit hračky a s tím jsem spokojenej, když si můžu nosit hračky. A do školy si je nebudeš moct přinést? To už ne.*

Jak asi bude vypadat tvůj den, až půjdeš do školy? *Začnu se oblíkat, pak půjdu do školy, až se oblíknu, tak si vezmu aktovku. Už máš aktovku? Já už jí mám, jdu do školy, jdu chvílku do družiny, chvílku si tam budu hrát a až zazvoní zvonek, tak jdeme do třídy, rozbalíme si učebnice a začneme se učit.*

Podle čeho se pozná, že jsi žák? *Že se budu hodně učit A podle čeho ještě? A že si budu dobře dělat domácí úkoly i ve škole a nikdy nedostanu pětku, no možná někdy asi dostanu jednu pětku, ale co,...*

Co myslíš, že budeš muset dělat doma a ve škole? *Učit se, jenom si učit, žádný loudání na počítači s puštěnou televizí a hraní to pak už tak nebude. Takže budeš mít víc úkolů? Jo, a když to neudělám do pondělí. Dostanu to za pět.*

Co nejraději děláš doma a ve školce? *Hraju si. S legem a ostatníma různýma hračkama. Jednou jsem postavil městečko asi takhle obrovský,... Myslíš, že si budeš moct hrát ve škole? Ve družině jo, ale ve třídě ne.*

Co by si rád ve škole dělal? *Rád bych házel po někom balonky s vodou. A co ještě? Že bych ještě někoho strašil,... A co by si chtěl mít ještě ve škole? Že tam maj vlastní tělocvičnu a basketbalový hřiště. Takže aby si mohl hodně cvičit? Joo. A co by si tam nechtěl mít? Nechtěl bych, aby tam byl můj bývalý nepřítel, I. Toho bys tam nechtěl mít? Ne, ten na mě celej rok dělal hnusný ksichty, kdybych ho tam uviděl tak*

bych ho začal bít. Myslíš, že se tam skamarádíš s ostatními? Myslím že jo, to se nechám překvapit.

Máš strach z něčeho, co tě může ve škole potkat? Jo, když tam přihlásí nějakýho kluka kterej je hodně zlej, tak že mě bude šikanovat,... Aha, že tam budou zlé děti myslíš? Se bojím aby tam nebyli zlý, který by po mě házeli dorty,...

Proč myslíš, že musíš chodit do školy? Abych pak mohl jít na maturitu, abych pak moh i pracovat v práci.

Proč myslíš, že je učení důležité? Abych byl hodně chytrej. A proč ještě? Aby se nám dostalo vzdělání. A k čemu je ti to vzdělání? Abych moh dostat průkazku a pak pracovat v práci.

Jak myslíš, že ti to ve škole půjde? Myslím že dobře, pochválili mě tam a mamka mi za to koupila zmrzlinu. To si byl rád, vid'? To jo. Co ti asi půjde nejlépe? Mamka mi říkala, že budu chodit na karate, tak to mi asi nejvíc půjde. To bude asi jako kroužek, vid'? Jo. A ještě něco ti půjde? A basketbal. A co myslíš, že to nepůjde? Abych toho co mě šikanuje, abych mohl odradit, nechtěl bych, aby mě šikanoval vymahač, protože umí spoustu triků. Jaké asi budeš dostávat známky? Myslím že samý áčka.

Mluvíš s maminkou doma o škole? Mm, ne. A ptáš se mamky sám někdy? Ne, ... Připravujete se doma na školu? Ne, jednou jsme cvičili francouzštinu. Bonžůr, orevoár. Takže se budeš někdy učit francouzštinu ve škole? No, možná,...

A mluvíš ještě s někým o škole? Mm, už ne.

Povídáte si někdy o škole ve školce? Mm, ne. Hrajete si s ostatními na školu někdy? Někdy jo. A jak to vypadá? Já ani nevím, už to moc nehrajeme, vloni jsme to hráli.

Máš nějaké kamarády, s kterými půjdeš do školy? K., K., A., to jsou ty dvě holky co mě nenávidí a pořád mě otravujou tady ve školce a N. jim dělá vůdkyni, ta je pořád navádí, a N. s I. ty šli tam, kde sou samí cikáni.

Těšíš se do školy? *Hmm Jo? A na co se těšíš? Nevim. A je něco na co se tam netěšíš? Nevim. Taky nevíš?*

A už jsi tam někdy byl? *Jenom u zápisu.*

A jak se ti líbilo u zápisu? *Nevim. A je něco co se ti tam nelíbilo? Nevim.*

Myslíš, že se změní, až půjdeš do školy? *Hmm, nevim. Nevíš? Zkus přemýšlet,... Spíš že se tam asi budeme učit.*

V čem to bude jiné než ve školce? *Že tam bude tabule. A ještě něco jiného tam bude? hmmm a tělocvična.*

Jak asi bude vypadat tvůj den, až půjdeš do školy? *Nevim. Zkus si to představit. Ráno vstaneš a pak? Nasnídám se a obleču A potom? Maminka mě odvede do školy. A pak? Co budeš dělat ve škole? Pak budu třeba počítat. A až se vrátíš domů? Pak nevim, co budu dělat,... Myslíš, že se třeba budeš připravovat? Třeba učit. Nějaké úkoly? Hmm. A budeš si třeba hrát taky? Hmm. A co třeba rád děláš? Stavím z lega, hraju si s autama. Máš tu nějaké kamarády, s kterými si hraješ? S T., P. a K. Myslíš, že si budeš hrát někdy i ve škole? Někdy taky.*

Podle čeho se pozná, že jsi žák? *Nevim. Jak vypadá třeba kluk, který chodí do školy? Že má aktovku. Máš aktovku doma? Hmm. Penál taky. A ještě něco tě napadane? Hmm, už ne.*

Co myslíš, že budeš muset dělat doma a ve škole? Přibydou ti nějaké povinnosti? *Hmmm. A co třeba? Učit se doma. A třeba nějak pomáhat doma? Třeba jít s mamkou uklízet.*

Co by si rád ve škole dělal? *Počítat. Už umíš počítat? Hmm, do stovky. Do stovky, jo? Hmm, vlastně do dvou. Ty jo, tak to se máš. A co by se ti ve škole nelíbilo? Nechci psát. To tě nebaví? Ne.*

Máš strach z něčeho, co tě může ve škole potkat? *Ani ne.*

Proč myslíš, že musíš chodit do školy? *Abysem byl chytřej. A proč ještě? Nevim.*

Proč myslíš, že je učení důležité? *Abysem něco věděl, až budu dospěléj. A ještě něco tě napadá? Abysem si něco moh přečíst taky.*

Jak myslíš, že ti to ve škole půjde? *Asi dobře Co ti asi půjde nejlépe? To počítání. Jaké asi budeš dostávat známky? Jedničky nebo dvojky.*

Mluvíš s rodiči doma o škole? *Hmm to jo. Co ti rodiče povídají? Nevim. Povídají ti třeba, co se tam dělá? Hmm... A připravujete se doma na školu? Jenom tím že čtu.*

Už umíš číst? *Skoro. A co už přečteš? Už docela dost dlouhý věci. A ještě něco děláš? Mám písanku.*

A ještě s někým mluvíš o škole? *Ani ne.*

Máš nějakého sourozence, který už chodí do školy? *Jo. Co ti říká třeba o škole? Ani nic moc, jenom mamce nějaký známky. Mamka se jí ptá? Hmm. A s tebou se nebaví o škole? Hmm ani ne. Jak se připravuje na školu třeba? Sama se připravuje. Baví jí chodit do školy? Nevim, půl na půl asi.*

Povídáte si někdy o škole ve školce? *Hmmm, někdy. O čem si povídáte? Nevim. Hrajete si tady s ostatními na školu? Jenom u babičky. A co děláte? Jak to vypadá? Babička bejvá vždycky učitelka. S někým jiným si taky hraješ? Já hraju taky s dědou. Máš nějaké kamarády, s kterými půjdeš do školy? Hmm, V., potom N. a potom ještě I.*